C - E 1010
528
46102

A BÉKÉSCSABAI ÁG. H. EV. RUDOLF-REÁLGIMNÁZIUM

LXIII.

ÉRTESITŐJE

AZ 1928—29. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTESZI
Dr. RELL LAJOS
IGAZGATÓ

KIR. JÓZSEF MŰEGYETEM KÖNYVTÁRA

Nyomtatta a Körösvidék Rt. Békéscsaba, 1929.

REV 86

A BÉKÉSCSABAI ÁG. H. EV. RUDOLF-REÁLGIMNÁZIUM

LXIII.

ÉRTESITŐJE

AZ 1928—29. ISKOLAI ÉVRŐL

KÖZZÉTESZI
Dr. RELL LAJOS
IGAZGATÓ

Nyomtatta a Körösvidék Rt. Békéscsaba, 1929.

REV 98

REV 2010

-E1010/1928/1929

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen.

I.

A műalkotás lélektanából.

(Az ihlet.)

A műalkotás lélektanából választom jelen tanulmányom tárgyát. Szeretnék néhány pillanatra bevilágítani abba a misztikus homályba, amelyben az emberi lélek örökszép alkotásai: a költők, zeneköltők, festők, szobrászok műremekei fakadnak. Csakhogy ez nehéz vállalkozás, mert hiszen magának az alkotás forrásának: az emberi léleknek mivoltát, mélységeit sem ismerjük s nem képesek sem a művészek, sem a lélekbuvárok megszaggatni azt a fátyolt, amely az alkotás csodás pillanatait takarja. A régi görögök és rómaiak azt tartották, hogy a műremekek nem emberi alkotások; a költő, a művész szerintük csak eszköz az istenség (Múzsa, Apollo) kezében s ez épen úgy megszállja, sugallja kiválasztottjait, mint a jóst az ihlet, az elragadtatás pillanatában. A rómaiak ez okból közös névvel jelölték a jóst és a költőt: *mindkettő vates.* És csodálatos: vannak modern lélekbuvárok, akik közel állanak ez ősrégi felfogáshoz...

A művészet alkotásainak gyökerei az emberi lélek mélységeibe ereszkednek alá s végső elemzésben a művész *világfelfogásának* kifejezői. Az embert ugyanis érzékszervei útján tömérdek benyomás éri (lát, hall, tapint, izlel.....); e benyomások bensőnkben egybefonódnak-kapcsolódnak s belőlük alakul ki lelkünkben a bennünket körülvevő, külső világ képe. Értelmünk azonban nem elégszik meg a világ ez érzékek-adta képének tudomásulvételével, tudni akarja, kutatja: mit jelent a kép, mi az értelme, mivolta. Hosszu, fáradságos, verejtékes az út, amely e kérdések magyarázatához vezet, de az ember vállalkozik rá, mert tudásvágya sarkalja. Ha már most az érzéki világkép értelmét, jelentését *gondolatok* segítségével teszi számunkra felfoghatóvá, *tudományt* alkot; ha érzékileg felfogható közegben, (nyelvben, hangokban, szinekben, kőben): *művészet* a neve. A művészet tehát nem játéka az emberi léleknek, hanem igen komoly feladatra vállalkozik: minden másnál érthetőbbé teszi számunkra az érzéki világ értelmét, mert ér-

zékileg felfogható módon ábrázolja azt. Tudomány és művészet eredetileg egy cél szolgálatában áll, de más-más eszközökkel dolgozik; amaz értelmünkhöz fordul, ez érzelmeinket hozza hullámzásba.

A művészet most értelmezett természetéből következik, hogy minden műalkotásnak van érzelmi vagy gondolati *alapeleme* (nagyobb művekben: *alapeszméje*), s amikor a művész alkot, *ezt* törekszik lelkéből kivetíteni: képben, szoborban, költeményben, dallamban kifejezni, megtestesíteni, hogy mások számára felfoghatóvá tehesse. A műalkotás tehát elválaszthatatlanul összeforrt a művésszel: lelkivilágának kivetített darabja az. Az iparilag készülő tárgyat más ember is tudja folytatni, befejezni; a művész alkotását csak ő maga: annyira magán viseli a művész egyéniségének bélyegét. Épen ezért a műalkotás folyamatának vizsgálata előtt meg kell ismerkednünk a *művészi egyéniséggel.*

(A művész egyénisége). Ha *Petőfi*re vetjük tekintetünket, észrevesszük, hogy irodalmunk e halhatatlanja *eltér* a megszokott embertipustól, *rendkivüli.* Huszonhat éves korában esett el a segesvári csatatéren: élete tehát akkor már befejeződött, amikor más tehetség pályája kezdetén áll. Még inkább nyilvánvalóvá lesz rendkivülisége, ha szám és érték szerint összevetjük költeményeit mindazon művekkel, amelyeket más költők 26 éves korukig írtak, hiszen akkor végezte be pályáját, amikor más lángelmék csak szárnyukat bontogatják, s mégis a világirodalom legnagyobb költői közé emelkedett. *Fejlődése* tehát rendkivül rövid ideig tartott s mindenkinél jobban igazolja azt a megállapítást, amelyet közelebbről *Magyary-Kossa* Gyula fejtett ki *Adatok a magyar geniusz biologiájához* c. értékes tanulmányában: *) a lángész szinte készen s rövid próbálgatás után szinte egyszerre jelenik meg teljes nagyságában. *Petőfit* is jellemzi a lángész *egyoldalusága:* tehetsége csak bizonyos irányban, a költészetben volt rendkivüli, más irányban, pl. a szinészetben, legföljebb a tehetség (talentum) fokáig emelkedik. Ez az egyoldaluság azonban természetesnek tünik fel, ha a dolog mélyére pillantunk: ha a lángész különböző területeken forgácsolná szét erejét, egyiken sem alkothatna nagyot; épen ezért már korán egy mederbe kell téritenie képességeit. A művészben egyoldaluságával kapcsolatban talán a legtisztábban nyilatkozik meg a *tipusosság:* vagy a látási vagy a hallási szemléletek és képzetek iránt van nagy fogékonysága. *Petőfi* a látásos (vizuális) típushoz tartozik, s ezért képes oly bámulatosan, néhány biztos vonással föltárni előttünk az Alföld szépségeit, s ebből magyarázható rendkívüli megjelenítő ereje a népdalban. A tipusossággal

*) Athenaeum, 1925. évfolyam 73—102. lap.

szorosan összefügg a művész *érdeklődése* s *megfigyelő készsége.* Olvassuk el pl. Petőfinek A Kutyakaparó című leíró költeményét: mily pontosan figyelte meg a csárda belsejét, külsejét, környezetét. E készsége hatással van *képzeletére,* tehát a műalkotás egyik legfontosabb tényezőjére: képzelete főképen látási képzetekkel dolgozik, de milyen szárnyaló s mennyire változatos. Bámulattal kísérjük pl. A felhők, A szél, A virágok, Dalaim című remekeiben s leíró költészetében lendületét, páratlan csapongását. Hogy képzelete üde, termékeny, gazdag maradjon, *uj* meg *uj benyomásokkal, élményekkel* kell táplálnia. Ezért nincs *Petőfinek* — s általában a művésznek — egy helyen maradása, ezért kell folyton utazgatnia.

A művész *az érzelem* embere: a benyomásokat nemcsak elfogadja, *izgatják* is őt: kellemesek vagy kellemetlenek, *tetszést vagy nem-tetszést váltanak ki belőle.* Lelke nem simavízü tó, hanem — mint a *Petőfié* — folyton háborog: a benyomások, élmények azonnal megindítják mélyében az érzelem hullámait. Érzelmessége gyakran olvad át *hangulatokba,* amelyeknek oly nagy szerepük van a műalkotásban. A művész érzelmességét *vérmérséklete* (temperamentuma) szinezi vagyis az a sajátos mód, hogyan szokott lelke érzelmileg visszahatni az őt érő ingerekre, benyomásokra. Gondoljunk csak a *Petőfi* és *Arany* között levő, nagyrészt épen vérmérsékletükön alapuló különbségre: *Petőfi* kolerikus, *Arany* melancholikus. A művész érzelmessége főleg az *esztétikai* és *erkölcsi* érzelmekre vonatkozik. Esztetikai hatást, művészi gyönyörködést csak az a művész kelthet, akiben fokozott mértékben megvan a készség az esztetikai tetszést kiváltó érzelmekre (összhang, arány, ritmus.....). Ezekre is áll *Horatiusnak* a költő őszinteségére vonatkozó híres megállapítása: Si vis me flere, dolendum est primum ipri tibi (Ha azt akarod, hogy könnyekre fakadjak, előbb magadnak kell fájdalmat érezned). Az erkölcsi érzelmek nagy tömegéből itt csak a lángelmét jellemző magasfoku *önbizalmat, önérzetet* emeljük ki, amely értékének (tehetségének, erejének, kiválóságának, hivatottságának) erős tudatából fakad. Az önbizalom hevíti, hajtja, s ha válságok közé kerül, átlendíti azokon. *Petőfi* már 1843-ban megírta a Jövendölésben:

Dicső neve költő-fiadnak,
Anyám, soká, örökkön él . . .

A nagy költők érzelmessége a kritika iránt való *tulságos érzékenységben* is megnyilatkozik s e tekintetben elég lesz talán csak *Petőfire* és *Arany* Jánosra hivatkoznunk. Magyary-Kossa ezt épen oly *nőies* (feminin) tünetnek tartja, mint lágy, nem férfias arcvonásaikat (Shakspere, Byron, Schiller). Viszont férfias vonások, férfias fej- és koponya-

alkotás jellemzik a matematikában kiváló nőket, mert a matematikai érzék férfias hajlandóság: a nők között kevés nagy matematikus van. Nőies vonás tehát az, hogy jeles költők és írók (Petőfi, Arany, Mikszáth...) nem vonzódnak a matematikához. Itt említhetjük meg azt az érdekes tapasztalatot, hogy a nagy költői tehetséget édesanyjuktól öröklik a lángelmék, mint pl. irodalmunkban *Petőfi*. Az átöröklés tudománya számára e kérdésben rendkívül gazdag kutatási terület kínálkozik.

Petőfi egyéniségét — mint minden lángelméét — az *eredetiség* jellemzi. Uj gondolatokat, eszméket hoz magával, gazdagítja az érzelmek skáláját, uj kifejezésmódot, formát teremt: eddig ismeretlen útakon jár s maga teremt magának szabályokat. Fölfedezi az Alföld szépségeit, föltárja a családi élet meleg bensőségét, uj bájt kölcsönöz a dalnak, egyszerűvé s mégis csodálatosan költőivé teszi nyelvünket. Ő maga adja az eredetiség fogalmát A természet vadvirága s Az utánzókhoz című költeményeiben:

Nem verték belém tanítók
Bottal a költészetet,
Iskolai szabályoknak
Lelkem soh'sem engedett.
Támaszkodjék szabályokra,
Ki szabadban félve mén . . .

Sas a költés; hol nem jár senki sem,
Ő arra indul fennen, szabadon . . .
Fogj tollat és írj, hogyha van erőd,
Haladni, merre más még nem haladt . . .

Az alkotó művész egyéniségének e vázlatos áttekintése után a műalkotás folyamatának elemzéséhez foghatunk.

(A műalkotás folyamata). 1. Említettük: a művészet lényegéből következik, hogy minden műalkotásnak van alapeleme (alapeszméje), amelyet a művész magából kivetíteni s mások számára felfoghatóvá tenni: szoborban, képben, költeményben megtestesíteni törekszik. Ez az elem olykor csak homályosan *lappang* a művész lelkében, de kedvező alkalommal hirtelenül *kipattan*. Olykor sokáig zsong benne s nem egyszer a *perszeveráció* jelenségét ölti magára: valósággal megöli a művész lelkét, nem bír tőle szabadulni, mint *Vörösmarty* e gondolattól: Hervadása liliomhullás volt... Az eszme perszeverációja a művészt a vele való állandó, intenzív foglalkozásra kényszeríti s így mindenesetre elősegíti a műalkotás folyamatának gyorsabb ütemben való haladását.

2. Az eszme a művésznek nemcsak értelmét foglalkoztatja, hanem *izgatja* is őt, tehát *érzelmeket, indulatokat* kelt lelkében: gyönyörködik az eszme szépségében, lelkesedik érte vagy esetleg nyomasztóan hat reá az eszmével a kifejezésért folytatott tusakodás. Az érzelem, indulat nyomában fakadó, olykor huzamos ideig tartó állapotot *hangulatnak* nevezzük. Hogy mi a hangulat, minden tüzetes magyará-

zatnál jobban megérteti velünk *Petőfinek* Itt van az ősz, itt van ujra című kis költeménye. A költő szépnek tartja, szereti az őszt, mert benne nem az elmulást látja, hanem a Természet álomba-merülését, amelyet annál gyönyörübb fölébredés követ: a tavasz. Amit mond a költő, mind az elalvás, szendergés jelenségét jellemzi, táplálja: a fák lehulló levelének lágy nesze, mely sugallja az alvást; a szelid nap sugara, mely nem éget, nem ébreszt föl tüzes csókjával, mint a nyári, hanem úgy mosolyog, mint a szerető anya elalvó gyermekeire. A virág, a lomb hullása az alváshoz való előkészületnek, vetkőzésnek tűnik fel a költő szemében, őt is megkapja s arra készteti, hogy altató dalt zengjen:

Én ujjam hegyével halkan
Lantomat megpendítem,
Altató dalod gyanánt zeng
Méla csendes énekem.

Kedvesem, te ülj le mellém,
Ülj itt addig szótlanul,
Mig dalom, mint tó fölött a
Suttogó szél elvonul.

Ha megcsókolsz, ajkaimra
Ajkadat szép lassan tedd:
Föl ne keltsük álmából a
Szendergő természetet.

3. *Petőfi* e szép költeménye nemcsak a hangulatról nyujt fogalmat; rámutat a hangulatnak a műalkotás szempontjából igen fontos szerepére: *tevékenységre inditja* lelkünket, elsősorban *képzeletünket,* ezt a tündéri szövőszéket. E hatás első mozzanata az, hogy a művész a *hangulattal* — mint valami láthatatlan palánkkal — *elzárja magát* a külső világ ingereitől, benyomásaitól, ezzel kapcsolatban *figyelmét* megszűkiti, egészen az eszmére irányítja. Egyoldalusága segítségére jő e törekvésében. Pompásan szemlélteti *Petőfi* a hangulat képzelet-mozdító hatását *Kis-Kunság* c. költeményében. A költő visszatér »születése földjéről, a szép Kis-Kunságról« Pestre, de a szülőföld-keltette hangulatot »a nagyvárosi élet örökös zaja« sem bírja lelkéről elriasztani, a hangulat hatása alatt megindul lelki tevékenysége:

Oh de *képzeletem* most is odalenn az
Alföld rónáján van;
Testi szemeimet
Behunyom és lelkem szemeivel nézek,
S előttem lebegnek szépen, gyönyörün az
Alföldi vidékek.

Jókai e jelenségről igy nyilatkozik A tengerszemü hölgy című regényében (jubiláris kiadás 22. oldal):

Erzsike: E szerint, mikor ön azon a hosszú sétányon végig vágtat sebes léptekkel, olyankor sem lát, sem hall?

A költő: De igen: *látok* füvet, fát, virágot, gombát,

fatörzset, szederindával befutott nádkunyhót. Azokhoz hozzákötöm gondolatomat, mint a pók a fonalat; *hallok* is sárgarigó-füttyöt, cinege-csevegést, távol hajókról jövő tülkölést... ; az nekem mind mesél valamit, a döngő darázs *kölcsönadja szárnyát képzeletemnek...*

A hangulatot *táplálják* mindazok az ingerek, benyomások, amelyek összhangban állanak a hangulatot keltő okkal s nem bontják meg a hangulat egységét. Ilyen a *csend,* az ezt meg nem törő különféle távoli, *halk zaj,* amely — mint *Petőfi* mondja A téli esték-ben — »összefoly egy csendes, lágy harmóniába«, pl. a madárdal, a darázs-zümmögés, ősszel a fák lehulló levelének »lágy nesze«, a látási szemléletek közül: a mosolygó virágok, a lombjaikat alig észrevehetően mozgató fák, a »szelid nap sugara«... Viszont a hangulatot a beléje nem illő külső ingerek tüstént elriasztják. *Petőfi* arra kéri feleségét, üljön szótlanul mellette, lassan tegye ajkát ajkára: föl ne keltse »álmából a szendergő természetet« — s tegyük hozzá, ne zavarja meg a költő hangulatát. *Jókai* említett regényében így szól: »Hanem ha egy emberarccal találkozom, az kiver a gondolataimból s egy »servus« szó szétfujja az egész fata morganámat«.

4. A hangulatnak *akarat-mozdító* hatása is van: a művész lelke a kifejezés, az alkotás vágyával telik meg, lelki feszültség, a kivetítés lelki feszültsége lesz urrá rajta. E feszültséggel már az alkotás pillanata kezdődik. Hogy valóban így áll a dolog, jellemzően bizonyítja *Petőfinek* A csárda romjai című leiró költeménye, A rom szemléletének hatása alatt keletkezett hangulatban megindul a képzelet munkája, beáll az alkotás pillanata s ezt így jelzi a költő:

Fölépít tégedet ujra képzeletem
S vendégidet színről-színre szemlélhetem . . .

Honnan merít a képzelet, *Petőfi* e kérdésben is útbaigazít. A szemléletek s az ingerek elmultával ezek nyomába lépő képzetek (amelyeket megőriz emlékezetünk) alkotják anyagát. Petőfi előtt már látott (más csárdában látott) képek vonulnak el s így megfigyelő készségének gazdag szerezményéhez nyul képzelete, bontja a régi képeket, hogy ujakat alkosson elemeikből. De a képzelet nem elégszik meg a *tudatos anyaggal,* kölcsönöz a *tudatalattiból* vagy *tudattalanból* is. A bennünket érő ingerek közül ugyanis nemcsak azokat őrzi meg emlékezetünk, amelyekről tudomásunk volt egykor, hanem olyanokat is, amelyek észrevétlenül férkőztek lelkünkbe, amelyekről nincs tudomásunk. Ezek teszik a *tudattalan* nagyméretű világát. Az álom tündére mellett főképen a művészi képzelet merít bűvös kézzel ebből a szendergő világból... S végül még két forrásra kell rámutatnunk itt. A hangulatot tápláló csend kö-

zepette, a lelki feszültség izgalmában *hallucinációk*, máskor a hozzánk érő halk, bizonytalan ingerekből *illuziók* keletkeznek lelkünkben s válnak nem egyszer a műalkotás elemeivé. *Petőfi* alkotó képzeletét A csárda romjaiban hallucinációk, *Jókaiét* már ismert nyilatkozata szerint illuziók is szinezik.

5. *Az ihlet.* A művészi képzelet tehát nem teremt a semmiből, hanem vagy szemléletekből, vagy a tudatban élő vagy a tudat alatt lappangó képzetekből merít, felbontja azokat s elemeikből uj képkapcsolatokat teremt. Itt nyilatkozik meg igazán a művész *eredetisége.* Hányan látták *Petőfi* előtt a *felhőket,* de csak az ő képzeletében lettek a hajnal és az alkony keblén halkan szendergő, ártatlan *kis gyermekekké,* — majd a viharral, e zsarnokkal, élet-halálra vívó *vad férfiakká,* — aztán a beteg ifjut, a holdvilágot halvány arccal körülölelő *leánytestvérekké*... Amikor a művész alkotó munkája könnyüvé, gyorssá, ötletessé, leleményessé, (invenciózussá) válik — mintha valami rejtett bűvös erő vezetné agyát-kezét —, amikor a lelkünkben zsongó hangulatban képzeletünk mintegy szárnyra kelve csodálatos elevenséggel csapong, lelki feszültségünk közel áll a pattanáshoz, az alkotás vágya, várása a tetőfokra lép: *ez az ihlet pillanata.* Az ihlet az alkotásnak *tudatunk nélkül* lefolyó szakasza: a művész öntudatlanul alkot, mintha nem is ő volna a cselekvő, hanem kivüle álló szellemi tényező, valami felsőbb hatalom. A régiek épen ez okból nem is a művésznek tulajdonították a műalkotást, hanem a múzsának.

Az ihlet gazdag *intuicióban,* amely hirtelenül-váratlanul uj kapcsolatokat, ötleteket, gondolatokat pattant ki az emberi lélekből; ez teszi a művészt alkotás közben oly leleményessé (invenciózussá). *Alexander* Bernát az intuicióról szóló értékes tanulmányában *) igy határozza meg ezt a lelki jelenséget: »A nyelvileg kifejezett gondolatot megelőző gondolkozás az, amit intuiciónak nevezünk«. Ez termeli szerinte a gondolatot, amelyet aztán a nyelv megvilágít. E gondolkodás *szó nélkül, tehát tudattalanul* történik; mihelyt tudunk róla, már nem szótlan többé. Jellemzi a pillanatnyiság. Bár az intuició kiváltképen a műalkotás alkalmával nyilatkozik meg, *Alexander* szerint nem a költők, művészek, tudósok kiváltsága: bárki gondolkodhatik intuitív módon. Hogy mégis kiváltságosnak tünik fel, annak okát abban keresi, hogy az iskola s az élet szándékosan fejleszti bennünk »a szólás képességét« s igy megakasztja az intiutiv gondolkodási készség kifejlődését. Bármiként álljon a dolog, az intuició a tapasztalat szerint főleg a lángelmék sajátja s az *eredetiségnek* mindig lényeges alkotó eleme. Az intuició vagy szemlé-

*) Athenaeum, 1919. évfolyam 97—119. lap.

leteinkhez kapcsolódik, mint a festőé, a szobrászé, — vagy hasonlóságok, azonosságok hirtelen, meglepő felismerésében, tehát gondolkodásunkban nyilatkozik meg s válik a költők leleményének (invenciójának) s jellemalkotó készségének gazdag forrásává (Shakspere, Göthe; irodalmunkban: Petőfi, Jókai, — Katona, Kemény, Arany). — Hogy a költő a nyelvi kifejezést megelőzőleg intuició segítségével alkot, e tekintetben igen érdekes *Jókainak* A tengerszemű hölgyben olvasható nyilatkozata: »*Előbb a fejemben kidolgozom* az egész jelenetet a legapróbb részletekig; s mikor leülök azt leírni,« — tegyük hozzá: szavakba foglalni —, »az már csak gépies betüvetés«.

Binet Alfréd Az iskolásgyermek lélektana c. művében *Curel* francia drámaíró alkotó képzeletét elemzi. Curel szándékos munkával kezdi írását: »Megvan fejében a szindarab eszméje..., beszélteti személyeit, helyzetükbe képzelve magát, és azt mondatja velük, amit hasonló helyzetben maga érezne«. Nem folyamodik tehát az intuicióhoz, hanem az ugynevezett *reflexiós módszerrel* él. — A megalkotott szindarab azonban nem nyeri meg tetszését s azért ujból hozzáfog s akkor már öntudatlan munkába merül. Az alkotás e mozzanatáról azt mondja a drámaíró, hogy ezalatt csak mintegy nézi darabja lejátszódását, tehát passziv szerepet ölt magára, s míg darabjának személyei mintegy maguktól beszélnek, hallgatja őket. Közben ki-kilép tétlenségéből, hogy »irányítsa személyeit«, »bizonyos válaszokat súgjon nekik«. Amikor végül kész művét elolvassa, »könnyen meg tudja különböztetni a maga feleleteit darabja személyeinek feleleteitől«.

Binet leirásából megállapíthatjuk, hogy az intuición kívül *reflexió* is működhetik az ihlet alkalmával, vagyis nem csupán hirtelenül, felvillanásszerüleg pattan ki a műalkotás a szerző lelkéből, hanem sokszor lassubb ütemben bontakozik ki lelkében a mű s úgy lesz sajátjává. A két alkotási mód között más érdekes különbségeket is láthatunk. Az intuitiv módon alkotó művész lelkében — mondja *Kornis* Gyula nagy művében *) — »először az egész mű merül föl«, a reflexióval dolgozó »a részletektől a homályosan érzett egész felé halad«. Nyilvánvaló tehát, hogy az előbbinél az előkészület rövidebb ideig tart, az ihletet követő szakasz azonban hosszabb; az utóbbinál az alkotás két szakaszának időtartama fordított. Az intuitiv módon alkotónak az alkotás kezdetétől fogva áttekintése van műve egészén s ezért mindig egységes alkotása; a reflexiót épen alkotásmódja gátolja az áttekintésben s ez okból nem tartja biztosan a kezében az egységnek azt a bizonyos vörös fonalát. Egy-két példa iro-

*) A lelki élet. A M. T. Akadémia kiadása.

dalmunkból: Petőfi János vitéze, Arany János Toldija — Garay Szent Lászlója.

Minthogy a műalkotás a hangulattól kezdve egységes folyamat s az ihlet e folyamatnak csak egyik mozzanata, természetesen az ihletet is mindaz táplálja, ami a hangulatot. *Jósika* Miklós éjjel szeretett írni, amikor csend vette körül s csak kedves baglya huhogott. *Rákosi* Viktor szobájába zárkózott, dúdolt, fütyörészett... s amikor csönd lett szobájában: megvolt számára a kellő hangulat s elkövetkezett az alkotás pillanata. Némelyek séta közben, a hegyek felséges panorámáját szemlélve, néma csendjét élvezve nyernek ihletet; *Petőfi* lelke az Alföld végtelen rónaságán, »a természet örök szépségétől« »szédült édes, mély mámorba«. Van oly művész, költő, akit ágyában, pihenés közben lep meg az ihlet s a műalkotásban nem egyszer az Álom Tündére is beléavatkozik.

Kisebb műalkotásnál (pl. dalnál) *az egész mű* készen kerül ki az ihlet bűvös kohójából. Nagyobb műveknél az ihlet alatt tudattalanul alakult műalkotásnak tudatos csiszolása, kidolgozása: megfogalmazása, szinekbe-öntése, márványba vagy bronzba való átvitele vár a művészre az ihlet lezajlása után. Terjedelmes műalkotások (eposz, regény, stb.) hosszabb időn át készülnek, egyes részleteikben talán ujabb meg ujabb ihlet hatása alatt.

Fölmerül itt a kérdés: *mi* voltaképen *az ihlet?* Ugy fogjuk-e föl, mint *Kornis* Gyula, aki benne a nagy alkotásoknak nem okát, hanem hatását látja? S az ihlet fontos eleme, az *intuició* sem más, mint nyelv nélkül való gondolkodás, a hogyan *Alexander* sejti? Sem több, sem kevesebb? Más kutatók a tudattalannak a művészi alkotásokban észlelhető nagy szerepére hivatkozva próbálják magyarázni az ihletet. Kitünő összefoglalást nyujt e felfogásról *Szelényi* Ödönnek A vallásos élmény a parapszichologia megvilágításában *) c. tanulmánya s A lélek élete című műve. Feltehetjük — ugymond —, hogy minden tapasztalati, tudatos én mögött transcendens, nem-tudatos, tisztán szellemi, állandó »entitás« rejlik, amely néha beleavatkozik lelki életünkbe s a földi élet tartama alatt főként a művészi alkotás ihletett pillanataiban válik szabaddá. Ez a gondolat abból a felfogásból ered, hogy az emberi lélek nem egyszerű —, hanem kettős rétegeződésü : 1. a szükebb értelemben vett *lélek,* amely a testtel szorosan összefügg; 2. a *szellem,* amely testi életünkben »tisztán« nem nyilatkozik meg, ezért megérthetővé sem válik számunkra: tudattalan marad. *Ez a szellem* — énünknek halhatatlan, az anyagi világ mögött föltételezett szellemi világból eredő s oda majdan vissza-

*) Athenaeum, 1923. évfolyam 47—62. lap.

térő része — *működik* az ihlet pillanatában s olyat alkot, amilyet a testhez kötött lélek nem bír teremteni s épen ezért csodálatosnak tünik fel előtte a műalkotás és annak teremtő pillanata egyaránt. Amikor tehát a régiek ugy fogták föl az ihletet, hogy benne felsőbb szellem (istenség, múzsa) szállja meg a költőt: a most vázolt gondolatnak adtak kifejezést öntudatlanul. Mit igazol az emberi lélek kettős rétegeződésére, a szellemre vonatkozó föltevésből a tudomány, lesz-e alkalmunk a föltételezett, a lélek fölött álló szellem működéséből világosan megérteni az ihletet: ki tudná megmondani? De ma, a rádió korában, amikor ezelőtt hihetetlen feltevések váltak valóra s amikor annyira megváltozott sok-sok, köztük pl. az atomra vonatkozó ismeretünk: állíthatjuk-e, hogy a lélekismeret csak az eddig birtokunkba került kutatási területeken szed majd értékes kalászokat...?!

Az ihlet pillanatai tehát ma is titokszerüek, mert tudatunkon kívül esnek s igy az alkotás bűvös homályába nem furhatjuk be szemünk élét. S bár kutató elménkre nyomasztóan hat az ignorabimus tudata, talán jól van ez igy... A valóság puszta másolata nem okoz esztetikai tetszést, gyönyörködést, de úgy — amint a művész ihletében kikristályosodik, a titokszerű, sejtelmes megvilágításban elragadja lelkünket. Ha tehát meg bírnók ismerni a műalkotás folyamatát, az ihlet mivoltát, nem volna többé nehéz, közönségessé, sablonossá válnék a művészi alkotás. De ekkor eltünnék titokszerüsége, sejtelmessége s vele a gyönyörködés áldott pillanata. És akkor szegényebbek volnánk azokkal a tündéri illuziókkal, amelyeket az emberi szellem remekművei lelkünkben keltenek...

Dr. Rell Lajos

II.

Intézetünk multja.

Iskolánk gyökere abba a magánintézetbe nyul vissza, amelyet az abszolutizmus alatt rendes tanári állásától megfosztott s ide húzódott *Breznyik* János létesített 1855-ben Békéscsabán az intelligens szülők kivánságára. A kiváló tanár 1858-ban Selmecbányára távozott s örökébe *Mokry* Sámuel lépett, akivel egyidejüleg érkezett ide *Stiaszny* Soma és szintén magániskolát nyitott, amely azonban a szülők kivánságára az előbbibe olvadt.

Intézetünk tulajdonképeni megalapítása az 1857. évhez

fűződik. »Békéscsaba város tanácsa és váltság-bizottmánya« az államkölcsönre eladott városi földek árából az összes egyházaknak nevelési célra 55.000 forintot adományozott »nemzeti kölcsönkötvényekben« s ez összegből az evang. egyházra 43.000 forint jutott oly föltétellel, hogy a kamatokat négyosztályu reálgimnázium fenntartására fordítja. Az egyház elfogadta az adományt, átvette a magánintézet két osztályát, megnyitotta a III. osztályt, az iskolát nyilvánosnak nyilatkoztatta ki s ügyeinek intézését az »iskolai bizottmányra« bízta. Igy folyt le az 1858/59. iskolai év. 1860/61.-ben az egyház a IV. osztályt is megnyitotta s hogy meglegyen a negyedik tanár, polgári iskolájának tanítástervét a gimnáziuméhoz szabta s magát az iskolát is a gimnáziumhoz csatolta. A nyilvánossá lett reálgimnáziumnak sok nehézséggel kellett megküzdenie: nem volt épülete, felszerelése, tanárainak fizetése is hiányos, hiszen az alaptőke csak 1863-ban folyt be. 1864-ben a polgári iskolát elválasztották az intézettől, a reális irányt megszüntették s az összes osztályokat az épületben helyezték el. Iskolánk innentúl 5 évig algimnáziummá, 1870/71-ben névleges polgári iskolává lesz, 1871/72.-ben ujból a reálgimnázium címet veszi fel s ilyen maradt 1875/76-ig. Az 1876/77. iskolai évtől kezdve azonban ismét visszatér a gimnáziumi irányhoz, mivel kevés volt tanulói közt a reálista. A kisérletezés még egyszer üti föl a fejét: 1882-ben a presbitérium az alapítvány szellemével ellentétben polgári iskolává akarja átalakítani s megnyeri a városi képviselőtestület hozzájárulását, de az egyház intelligens tagjai egész a miniszterig megfellebbezték a határozatot s Trefort Ágost v. k. miniszter 1882. december 3.-án helyt adott a fellebbezésnek (35.293. sz. a.) s igy iskolánk megmaradt gimnáziumnak.

A most már véglegesen középiskolának minősített intézetnek sok küzdelmet kellett kiállania, hogy megfelelő épülethez, felszereléshez jusson s hogy majdan főgimnáziummá fejlődhessék. A küzdelemben *Horváth* János igazgató járt elől, akinek szivós kitartása meghozta a győzelmet. A közoktatásügyi kormányzat azonban sokáig mereven elzárkózott az államsegély megadásától s úgy látszott, hogy iskolánk ügye zátonyra jut. Végre városunk nagynevü szülötte, *Zsilinszky* Mihály lett v. k. államtitkárrá. A nemes ügy s szülővárosa iránt való szeretetből előkészítette az útat: kieszközölte, hogy intézetünk a korán tragikus véget ért trónörökös nevét viselhesse; e név birtokában azután engedett a kormány merevsége. Az egyház s a város 1895. július 14.-én indította meg a mozgalmat intézetünknek főgimnáziummá való kifejlesztése érdekében s *Wlassics* Gyula v. k. miniszter *Heinrich* Gusztáv egyetemi tanárt küldte ki biztosul Békéscsabára. Az állammal való szerződést Wlassics 1898. jú-

lius 13.-án írta alá s ezzel iskolánk fejlődése elől az utolsó akadály is elgördült.

A főgimnáziummá váló intézetben az 1897/98. iskolai évben nyilt meg az V., 1900/1901-ben a VIII. osztály. Uj, *Alpár* Ignác tervei szerint épült kétemeletes palotáját 1900. október hó 16.-án avatta föl az iskola fényes ünnep keretében. Első érettségi vizsgálatát 1901-ben tartotta. 1902. december 5.-én (76.635 sz. a.) a VKM. végleg megadta V—VIII. osztályainak a nyilvánosság s az érettségi vizsgálat tartásának jogát. Iskolánk innen kezdve szépen gyarapodott 1914.-ig; a világháború kitörésekor katonai kórház céljaira foglalták le s kórháznak maradt 1919. májusáig, amikor a megszálló oláh csapatok helyezkedtek el benne. Nemzeti hadseregünk bevonulásakor nálunk nyert elhelyezést, úgyhogy csak 1920. augusztus 21.-én kaptuk vissza épületünket. Az oláh megszállás rengeteg károkat okozott (a szegedi körletparancsnokság 1920.-i megállapítása szerint 12,000.000 K-t), amelyeket csak nehezen birunk kiheverni.

Intézetünk 1924. szept. 1.-től kezdve *reálgimnáziummá* alakult s második modern nyelvül az *angolt* választotta. A most lezárult iskolai évvel működése meghaladta a *hét* évtizedet.

III.

Intézetünk az 1928—29. iskolai évben.

1. Az iskolai év lefolyása. Az 1928/29. iskolai évet a rendes időben kezdtük meg s minden nagyobb zökkenés nélkül a rendes időben fejeztük be. Hosszabb ideig csak *Pataki* Sámuel r. tanárt betegsége, és *Sztehló* Nándor r. tanárt a családjában fellépő fertőző betegség miatt kellett helyettesítenünk. — A beiratást 1928. július hó 2., 3., 4. és szeptember hó 1. és 3. napjain végeztük. Alakuló értekezletünket augusztus 31.-én tartottuk; az iskolai évet szeptember 4.-én nyitottuk meg, a tanítást szeptember 5.-én kezdtük és a VIII. osztályban 1929. május 11.-én, az I—VII. osztályban június 17.-én fejeztük be. A vizsgálatok s összefoglalások a következő napokon folytak le: a) a javító-vizsgálatok augusztus 31., b) a különbözeti és magánvizsgálatok szeptember 3. és 4., c) az évvégi összefoglalások a VIII. osztályban május 13—15., az I—VII. osztályban június 19—21.; d) az évvégi magánvizsgálatok a VIII.-ban május 13—15., az I—VII. osztályban június 24—27. napjain. Az iskolai évet június 23.-án fejeztük be; e napon osztottuk ki az ösztöndíjakat s adtuk ki a bizonyítványokat.

2. *Az iskolai év nevezetes eseményei.* Beszámolónk keretében két oly eseményről kell megemlékeznünk, amelyek egyházkerületünk érdeklődésének középpontjában állottak. *Dr. Raffay Sándor* püspök úr az 1928. évben töltötte be püspökségének tizedik évét. Ezt a nevezetes alkalmat örömmel ragadták meg egyházkerületünk egyházai, iskolái, hogy nagyrabecsülésükről, tiszteletükről és szeretetükről biztosítsák a Püspök urat. Az október hó 11.-én tartott egyházkerületi közgyűlés meleg ünneplésben részesítette a kiváló jubilánst s emlékül díszes albumot nyujtott át, amely a kerület templomainak, iskoláinak, egyházi elnökségeinek, tisztviselőinek, tanárainak, tanítóinak fényképeit magában foglalja. Az ünnep alkalmával egyetemes egyházunk s nemzetünk is hálás elismeréssel adózott, mert a Püspök úr volt az első, aki a nagy protestáns nemzetek s az amerikai evangélikusok érdeklődését, jóakaratát megnyerte méltatlanul letiport nemzetünk és válságos helyzetbe jutott egyházunk iránt. Egyházi beszédei országosan ismertté tették nevét, püspöki jelentései magas szempontu tanulmányok, amelyek gazdag munkásságról, tervekről számolnak be s útat találnak mindenki szívéhez. Egyházkerületünk ev. középiskolái, amelyek hálásan érzik érdeklődését és szeretetét, meleg szívvel csatlakoztak az ünneplőkhöz. Iskolánk tanári kara díszesen kiállított iratban tolmácsolta jókivánatait s kormányzó-bizottságunk táviratilag köszöntötte a Püspök urat.

A dr. *Zsigmondy* Jenő kezéből kihullott vezéri pálca nem sokáig maradt gazdátlanul: egyházkerületünk 1929. évi május hó 15.-én tartott rendkívüli közgyűlésén iktatta be a felügyelői székbe dr. *Pesthy* Pál ny. igazságügyminiszter urat. Uj felügyelőnk ősi dunántuli család sarja, családi hagyományként hozta magával a munkaszeretetet s az egyházhoz való hűséget. Lelki nemessége, páratlanul kedves modora, jó szíve biztosította részére a kerület bizalmát. Középiskoláink szeretettel és reménnyel tekintenek működése elé.

3. *Veszteségeink.* Egyházkerületünk érdemekben gazdag felügyelője, dr. *Zsigmondy* Jenő a mult őszén lemondott tisztéről s október 26.-án már mélységes részvéttel kísértük utolsó útjára. Benne bölcs, higgadt vezért vesztett egyházkerületünk. Ama kiváló magyarok közül való volt, akiket puritán életfelfogás, a közügy lángoló szeretete s önzetlen munkásság vezet minden lépésükben. Kevés férfiu tett annyit egyházunkért, mint ő ama félszázadnál hosszabb idő alatt, amelyet szolgálatában töltött. Középiskoláink kegyelettel őrzik áldott emlékét.

Iskolánk növendékei közül *Hrabovszky* László VII. o. tanulót váratlanul ragadta el a halál. A tanári kar s iskolatársai mély részvéttel osztoztak a lesujtott szülők fájdalmá-

ban s testületileg jelentek meg a jó viseletű, szorgalmas, kedves ifjú temetésén.

4. *A tanári testület.* Tanári testületünk 16 rendes, 1 helyettes tanárból, 1 egészségtantanárból, 1 ének- és zenetanítóból állott. A mult iskolai év végén dr. *Czinkotszky* Jenő r. tanárt a nm. V. K. Miniszter úr a budapesti ev. gimnáziumhoz nevezte ki rendes tanárnak. Iskolánk szeretete s a kartársi érzés azonban arra indította, hogy budapesti állásáról lemondjon s így továbbra is intézetünk kötelékében maradt e kiváló kartársunk. A kormányzó-bizottság dr. *Szeberényi* Lajos h. tanárt 1928. szeptember hó 1.-től rendes tanárrá választotta meg s a nm. V. K. Miniszter úr 1929. évi március 1.-ei hatállyal 550—1/21—1929. sz. leiratában a nem állami középiskolai rendes tanárok státusába sorolta. Kormányzó-bizottságunk 1929. évi február hó 1.-től *Kirner* Gusztáv helyettes vallástanárt szintén rendes tanárrá választotta meg s megválasztását a V. K. Miniszter úr 550—11/43—1929. sz. a. tudomásul vette. A két lelkes, ügybuzgó tanár véglegesítésével igen értékes erőket nyert intézetünk. A mult iskolai év végén eltávozott *Csicsely* Mihály h. tanár helyébe a kormányzó-bizottság 1928. évi szeptember hó 1.-től *Erdős* József mat.-fizika-szakos okl. tanárt választotta meg helyettes tanárnak s a f. év június havában a jövő iskolai évre is alkalmazta. *Kircsi* István szakvizsgálatot tett tanárjelölt Egyházi Főhatóságunk 1824/1928. sz. s a V. K. Miniszter úr 68.317/1928. v. sz. engedélye alapján intézetünkben, *Kilczer* Gyula r. tanár vezetése mellett töltötte gyakorló évét.

A rendes havi és osztályozó értekezleteken kívül 2 módszeres értekezletet tartottunk s minden havi értekezletünkön megbeszéltük összes tanulóink magaviseletét és előhaladását. A módszeres értekezleteken az igazgató előadása alapján a *figyelem nevelését* s az *osztályozást* tettük megbeszélés tárgyává. Dr. *Szeberényi* Lajos r. tanár 1928. július és augusztus havában tanulmányúton volt *Angolországban.*

5. *Iskolai ünnepek.* Iskolai ünnepeink a következők voltak: 1. Évnyitó ünnep 1928. szeptember 4., *Kirner* Gusztáv vallástanár imája után az *igazgató* mondott beszédet. — 2. Az aradi vértanuk ünnepe október 6.-án, beszédet mondott *Erdős* József tanár. — 3. A reformáció ünnepe október 31.-én. Műsora: Karének. Boros János VI. o. t. szavalata. Jakabfi György VI. o. t. zongorajátéka. Domsitz László VIII. o. t. felolvasása: Amíg Luther eljutott Jézushoz. A *vallástanár* záróbeszéde. — 4. Emlékünnep Luther kiskátéja megjelenésének 400.-ik évfordulóján, január 29.: bevezetőt mondott az *igazgató,* emlékbeszédet a *vallástanár.* — 5. Ifjusági előadás és táncmulatság január 26. Műsora: Népdalegyveleg (énekkar). Spanyol táncok (a VIII. o. kamarazenekara).

Két kisebb vígjáték, közben Sarasate: Zigeunerweisen (gordonkán előadta Déri Ottó VIII. o. t.). Magyar induló (a VIII. o. kamarazenekara). — 6. Március tizenötödike. Műsora: Énekkar. Seben István VIII. o. t. szavalata. *Erdős József* tanár emlékbeszéde. Gyöngyösi László III. o. t. zongorajátéka. Domsitz László VIII. o. t. pályanyertes műve: Mit üzennek a márciusi ifjak a magyar diáknak? Katona Emil VIII. o. t. szavalata. Az ifj. zenekar játéka. Énekkar. — 7. A speyeri birodalmi gyűlés emlékünnepe április 21., beszédet mondott *Kirner* Gusztáv vallástanár. — 8. Deprekáció és konfirmáció június 8.-án, az ifjuság nevében beszédet mondott Kovács Pál VII. o. t., a konfirmandusokat felavatta a vallástanár. A tanári kar s az ifjuság ez alkalommal az Urasztalához járult. — 9. Záróünnep s jóltevők ünnepe: imádkozott a *vallástanár*, beszédet mondott az *igazgató* (dr. *Raffay* Sándor püspök jubileuma, *Pesthy* Pál egyházkerületi felügyelő beiktatása, megemlékezés *Zsigmondy* Jenő volt egyházkerületi felügyelőről).

Találkozók. Iskolai ünnepeink között említjük meg, hogy intézetünkben két találkozó volt: a) az 1918/19. isk. évben a IV. osztályt végzett tanulók június 2.-án 10 éves, b) az 1908/9. isk. évben érettségi vizsgálatot tett volt növendékek június 29.-én 20 éves találkozóra gyültek össze. A tanítványi hála megnyilatkozása sok kedves pillanattal jutalmazta meg a volt tanárokat, akik szeretettel fogadták a találkozókra egybegyülteket. Sok örömük telt a 20 évesek előhaladásában, meleg együttérzésében, ragaszkodásában.

6. *Hivatalos látogatások.* A nm. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úr az állami főfelügyeleti jog gyakorlásával ez évben is dr. *Kaufmann* György szegedi tanker. kir. h. főigazgató urat bízta meg (80.869/1928. V. sz. a.), aki 1929. évi március hó 11. és 14—16. napjain végezte hivatalos látogatását. *Kócza* Géza szakfelügyelő úr a V. K. Miniszter úr megbizásából (67.369/1928. XIII.) június hó 4.-én figyelte meg intézetünkben a testnevelést. A h. főigazgató úr s a szakfelügyelő úr szeretettel közölt értékes tanácsait s elismerését örömmel hallgatta tanári karunk.

7. *Kiküldetések.* Az Egyházi Alkotmány alapján intézetünk felügyelője és igazgatója jelen volt az arad-békési ev. egyházmegye s a bányakerület közgyűlésén, az igazgató az egyetemes közgyűlésen. Az igazgató részt vett a május 14. és 15.-én tartott rendkívüli egyházkerületi közgyűlésen s dr. *Pesthy* Pál egyházkerületi felügyelő úr beiktatásán. Az iskola nevében megjelent *Bartóky* József emléktáblájának leleplezésén Szarvason, május 29.-én s néhány szó kíséretében koszorut helyezett iskolánk volt jeles növendékének emlékművére.

8. *Vallás-erkölcsi és fegyelmi állapot.* a) Nevelő munkánkat komoly *vallásos szellemben* végezzük s szeretettel támogatjuk vallástanárunk működését. Vallástanárunk ádventtől a husvéti szünetig az intézet tornatermében ifjusági istentiszteleteket tartott s ezeken részt vettek ref. vallásu tanulóink is. Tizenkét tanulóval jelen volt a MEKDSz. téli konferenciáján (január 31—február 4.) Budapesten s a résztvevők lelki élményekkel gazdagon tértek vissza. A biblia-órákon János evangéliumát olvasgatták a tanulók s az V. osztály végigolvasta az egész evangéliumot. Az ev. tanulók konfirmációi oktatását vallástanárunk végezte s ő avatta június 8.-án egyházunk tagjaivá konfirmandusainkat. Ev. tanulóink figyelmét felhivtuk a Luther-Szövetség, az Ev. Nőegyesület ádventi és bőjti előadásaira, valamint a Leányegyesület előadásaira. A Nőegyesület előadásain a tanári kar tagjai közül az igazgató, a vallástanár s több tanuló is közreműködött. Iskolai ünnepeink egy része (III. 3., 4., 7., 8.) s az ifjusági egyesületek közül a Gyámintézet s az Ifjusági Luther-Szövetség (Lásd XI. 1.) szintén a vallásos nevelést támogatta.

A hitoktatók gondos vallásos nevelésben részesitették a rájuk bizott növendékeket s a tanári kar készségesen támogatta munkájukat.

b) *A hazafias nevelésre* nagy gondot fordítottunk s arra igyekeztünk, hogy tanulóinkat öntudatos, lelkes magyar ifjakká neveljük, akik sohase tévesszék szem elől a nagy célt: az integer Magyarországot. Munkánkba bevontuk az önképzőkört, a cserkészösszejöveteleket s az iskolai ünnepeket (Lásd III. 2., 6.) s természetesen az irásbeli dolgozatokat is. Október 6.-án és március 15.-én részt vettünk a társadalmi egyesületeknek a Kossuth-szobor előtt rendezett ünnepein; megengedtük tanulóinknak, hogy régi hagyományaikat követve március 15.-én a cserkészekkel együtt lampionos menetben felvonuljanak s részt vegyenek a Kormányzó Ur névnapján rendezett felvonulásban. Jelen voltunk az október 6.-án, március 15.-én és Kormányzó urunk neve és születése napján tartott istentiszteleteken s a világháború hőseinek emlékünnepén.

c) Tanulóink *magaviselete* általában megfelel a kívánalmaknak. A mutatkozó vétségek oka inkább gyermekes meggondolatlanság; erkölcsi romlottságot egy tanulónknál sem tapasztaltunk. Szigorubban egy esetben kellett fellépnünk. Sajnos, hogy a kötelességérzet nem tartozik állandó jellemvonásaik közé, pedig állandóan arra igyekeztünk, hogy megértessük velük a trianoni Magyarországon élő ifju nagy feladatait. November 3.-án osztályonkint fölhívtuk tanulóink figyelmét a takarékosságra. A Magyar Héttel kapcsolatban november 5.-én minden osztályban a tanulók

értelmi fejlettségéhez mérten előadást tartottak a tanárok s a IV—VIII. osztályokban íly tárgyú dolgozatot is készittettünk. A vonaton bejáró tanulók (64) részére külön termet engedtünk át, hogy a vonatok indulásáig felügyelet alatt legyenek, s az idősebbeket megbíztuk az egy helyről jövők szemmeltartásával. A vonaton való állandó utazgatás sok tanulónknak nem volt hasznára, csökkentette szorgalmát s testi fejlődésére is kedvezőtlenül hatott. E helyen is felhívjuk a szülők figyelmét: kellő szigorusággal kisérjék vasuton bejáró gyermekeik magaviseletét és szorgalmát.

A tanulók magaviselete a következő volt: az I. félév végén 61.9 % példás, 34.5 % jó, 3.5 % szabályszerű, az év végén 74.4 % példás, 23.5 % jó, 2.1 % szabályszerű. (A mult iskolai év végén 69.9 % példás, 29.1 % jó, 0.9 % szabályszerű.) A legtöbb példás volt a VIII. (100%), I. a, I. b, III. osztályban.

9. *Tanulmányi állapot.* A tanítás — az említett helyettesítések kivételével — akadálytalanul folyt a II. félévig; a február hóban fellépett nátha-láz azonban megnehezítette munkánkat, mert számos tanulónkat ágyba döntötte. A szülőkkel állandó kapcsolatban igyekeztünk maradni s örömünkre szolgált, hogy volt olyan szülő, aki igen gyakran érdeklődött gyermeke magaviselete és szorgalma iránt. E helyről is kérjük a szülőket s a vidéki tanulók gondozóit: keressék a minél sűrűbb érintkezést az iskolával, mert csak az iskola s a szülői ház közös igyekezete hozhatja meg a kívánt eredményt. — Tanításunkat *szemléltetéssel*, a *kötelező filmelőadások* látogatásával és kirándulásokkal támogattuk. Az iskolai év elején és tavasszal osztály- és szakkirándulásokat vezettünk a szabadba s meglátogattuk a helybeli gyárakat, ipartelepeket. Nagyobb kirándulást terveztünk június hó végén Budapestre, Visegrádra és Salgótarjánba; mivel azonban a kirándulók jórésze cserkésztáborba ment vagy a KIE tahii konferenciájára készült, a kirándulást el kellett halasztanunk.

Növendékeink *szorgalma* nem volt állandó. A havi szemlék s az ellenőrző értekezletek alkalmával, de más alkalommal is sokszor buzdítottuk őket a kitartó munkára s igyekezetünk részben sikerült is. A csonka haza fiának kétszeresen kell megfeszítenie erejét, ha meg akar állani a nemzetek versenyében s részt kér a jobb jövő előkészítésében. Az I. ellenőrző értekezleten 18, a II.-on 20 tanuló érdemelte ki a tanári kar dícséretét s az elsőn 196 (45.5%), a másodikon 199 tanuló (46.1%) kapott intőt. Az I. félév végén a tanulók 61.7 %-a haladó, 38.3 %-a elégtelen; az iskolai év végén a nyilvános tanulók közül haladó 72.9 %, elégtelen 27.1 %; a magántanulók közül 50 % haladó, 50 % elégtelen. (A mult évben a nyilvános tanulók közül 81.8 %

haladó, 18.2 % elégtelen, a magántanulók közül 66.7 % haladó, 32.3 % elégtelen s így az idén a nyilvánosoknál 8.9 %-val, a magántanulóknál 17.7 %-val kedvezőtlenebb az eredmény).

Az I. és II. félévben dícséretet nyertek: I. a: Aradszky Pál, Győri Béla; I. b: Soós János; III.: Jakabfi Frigyes, Láng Géza, P. Péchy László; IV. a: Balázsik János; V. a: Ailer László, Jakabfi László; V. b: Kokavecz András; VI: Boros János, Jakabfi György, Mekis Ádám, Paróczay László; VIII: Domsitz László; a II. félévben: I. a: Mekis János, II: Vintze Sándor, IV. a: Hoffmann László; V. b: Csatlós Balázs; VIII: Tomka Pál.

10. *Egészségi állapot.* Az iskola egészségi állapotáról iskolaorvosunk jelentésében így nyilatkozik: »A mult iskolai évet egészségi tekintetben a legkedvezőtlenebbnek minősítem azon 19 év alatt, amióta állásomban az intézetnél ez irányban megfigyeléseket tenni alkalmam volt. Egyrészt a hosszú hónapokon át változatlanul tartó szigoru tél viselte meg tanulóink egészségi állapotát, nem egy esetben kiterjedtebb és súlyosabb fül-, arc-, kéz-, láb*fagyásokat* okozva, főleg azoknál, akik a szomszédos helységekből járnak be tanulmányaik folytatása végett. Február hónapban volt 1—2 nap, amikor 10—12 tanulónk is fölkeresett, könnyebb és súlyosabb fagyási sérüléssel, amelyet a 25—28 C hidegben az úton szenvedett. — A nyugaton fellépő és rohamosan közeledő *nátha-láz* végigsepert rajtunk is és főleg február-március hónapokban a nagy hideg miatt amugy is elgyengült szervezetnek rontott. Minden tagadással szemben állítom a járvány súlyosságát... Ez szöktette föl az igazolt óramulasztások számát, mint eddig még soha semmi. Volt idő, hogy egy-egy osztály 35—40 tanulója közül 8—10 járt előadásra. A tanári kart sem kímélte meg a baj s gyakran kellett helyettesítéssel fenntartani a tanítás zavartalan menetét«.

A hideg és a járvány ellen való védekezés fontosabb elveit az igazgató megbeszélte az iskolaorvossal s a körözőkönyv útján ismertette meg a tanulókkal. A leghidegebb napokon elhagytuk a délutáni énekórákat s más rendkívüli tárgyak óráit, sőt a távoli községekben lakó tanulókat a tanítás alól is felmentettük. Cserkészeink többször nyujtottak segítséget a fagyás alkalmával.

Az I. félévben a tanulók egészségi állapota kedvező volt: a 7317 órát kitevő igazolt óramulasztásból egy tanulóra 16.9 óra esett; ezzel szemben a II. félévben 9493 volt a mulasztott órák száma, egy tanuló átlag 22.3 órát mulasztott. Az egész évi óramulasztás 16.810 óra (a mult évben 10.849) s egy tanulóra 39.4 óra jut (a mult évben 26.3 óra). — Az iskolaorvos kétszer tartott szemvizsgálatot, fertőző

szemgyulladást (trachomát) nem talált. Vizsgálatai alkalmával figyelemmel kísérte a tanulók általános egészségi állapotát s ellátta őket a szükséges orvosi tanácsokkal. Tisztét nagy gonddal látta el az egész év folyamán. — A tornázás alól egész évre 15, folytatólagosan fél-fél évre 2, félévre 6, rövidebb időre 6 tanuló kapott fölmentést a tornázás alól.

11. *Testi nevelés.* Tanulóink testi nevelésére nagy gondot fordítottunk s erről a szakfelügyelő úr is meggyőződött s kifejezést adott jelentésében. A Sportkör gyakorló órái mellett a vívás és cserkészet állott még a testi nevelés szolgálatában. Az elért eredményről az egyesületek körében (XI.) emlékszünk meg.

12. *Tanulóink segélyezése; tandíjmentesség.* Intézetünk nehéz anyagi viszonyai mellett is támogatni igyekezett szegényebb tanulóinkat. A Kormányzó-bizottság 10 tanulót teljesen, 93 tanulót részben felmentett a *tandíj* fizetése alól, e célra 4645 P-t fordított. Ifjusági Segítő-Egyesületünk iskolai *könyvekkel, füzetekkel* látta el s más módon is segítette a hozzáforduló tanulókat. *Olcsó élelmezés*ükről az alumneum gondoskodott. (L. XI. 3., X).

13. *Ösztöndíjak és jutalmak.* Jómagaviseletű, szorgalmas növendékeinket az idén is megjutalmazhattuk részben ösztöndíjalapjaink kamataiból, részben iskolánk barátainak adományaiból. Jutalmazott tanulóink a következők: 1. *Róth-Teleky ösztöndíj:* Domsitz László VIII., Kovács Pál VII., Váczy Dezső VII.. 2. *Breznyik János-al.:* (az I—VIII. o. tiszta jeles. ev.): értékcsökkenés miatt nem volt kioszthatő. 3. *Áchim Fr. András-ösztöndíj* (a magyar nyelvben kiváló, szorgalmas): Blahut Szudár Mihály IV. a. 4. *A Békéscsabai takarékpénztár-egyesület ösztöndíja* (szorgalmas, jóviseletü t.): Tomka Pál VIII., Kocziha László VII., Csatlós Balázs V. b., Gyöngyösi László III., Holländer Sándor III., Láng Géza III., Péchy László III., Laurincsek György I. b., Győri Béla I. a., Strasser László I. a. 5. *Kossuth-ösztöndíj* (jó énekes): Kovács Pál VII., Asztalos Mihály VII. 6. *Jókai-ösztöndíj:* Lipták Pál IV. b. 7. *Kliment Z. Mihály-al.:* (VI. o. ev., szorg.): Láng Béla VI. 8. *Hősi halált halt Rosenthal Andor-ösztöndíj* (iparosfiú): Paróczay László VI. 9. *Rosenthal Adolf és neje-ösztöndíj* (jó, szorgalmas): Werner Tibor VII. 10. *Koren Jenő-ösztöndíj* (csabai ev., jeles): Aradszky Pál I. a. 11. *Kulpin J.-ösztöndíj* (jó, szorgalmas): Kulcsár Tibor VI., Hoffmann László IV. a. 12. *Székely Vilmos-ösztöndíj* (csabai tanár fia): Mockovcsák Géza IV. a. 13. *Békésmegyei Ált. Takarékpénztár ösztöndíja* (jó, szorgalmas): Ailer László V. a., Melis János I. a. 14. *Dr. Berthóty István-ösztöndíj* (Békéscsaba-városi tisztviselő vagy közalkalm.): Berényi József V. a., Linder András IV. a.

15. *Hősi halált halt Propper István-ösztöndíj* (keresztyén, jó, szorgalmas): Boros János VI. 16. *Kocziszky Mihály-ösztöndíj* (csabai ev. kisgazda): Mekis Ádám VI. 17. *Bakos Mátyás ösztöndíj* (jó, szorgalmas): Jeszenszky Béla II. 18. *Réthy Béla és neje ösztöndíj adom.* (jó, szorgalmas): Jakabfi György VI., Lipták János VI., Turbucz Antal III. 19. *Dr. Rell Lajos-ösztöndíj* (csabai tanár vagy tanító fia): Brózik Gusztáv VI. 20. *Kazinczy-alapítvány* (szorgalm., magyar fogalmazásban kiváló): Aradszky Pál I. 21. *Sukk Kálmán-al.* (csabai, szorgalmas): Kokavecz András V. b. 22. *Gálik András-al.:* Kliment Z. György IV. b. 23. *Pollák Zoltán-al.* (VIII. o., szorg.): Haider Ákos VIII. 24. *Dr. Révész Fülöp-al.:* Silberfeld Andor II. 25. *Lukoviczky János-al.* (jóviseletű, szorg., szegény ev.): Jakabfi László IV. a. 26. *Réthy-testvérek ö.-adom.:* Bender Ferenc VI., Annus János V. b., Jakabfi Frigyes III., György Ervin II. 27. *Békésmegyei Kereskedelmi Bank ö.-adom.:* Déri Ottó VIII., Katona Emil VIII., Koppányi Gyula IV. a., Bárdy Károly II., Vintze Sándor II. 28. *N. N. úr adományából:* Wéber József I. a., Weinberger Ferenc III. 29. *N. N. úr adom.* természetrajzi jutalmul: Ailer László V. a., Jakabfi László V. a. 30. *Lipták János úr adom.:* Balázsik János IV. a. 31. *A békéscsabai ügyvédek adományából:* Soós János I. b., Horváth Ákos V. a., Zahorán Tibor V. a. 32. *Dr. Raffay Sándor püspök úr adományából* 20 tanulónk jutalomkönyvül kapta *Szigethy* Lajosnak Luther lelke című művét.

A közszolgálati alkalmazottak ösztöndíját a V. K. Miniszter úr növendékeink közül *Domsitz* László VIII. o. tanulónak adományozta.

Az Orsz. Közegészségügyi Egyesület *Kovács* Pál VII. o. tanulót tüntette ki jutalmával.

14. *Alapítványok és adományok.* a) *Lukoviczky* János úr gyermekei édesatyjuk emlékére 500 P *ösztöndíjalapítványt létesítették* szegény, jó magaviseletű, szorgalmas ev. tanulók számára. b) *Ösztöndíjaik* kamatait kiegészítették: Kulpin-testvérek 25 P, Rosenthal Adolf úr és neje 30, Békéscsabai Kaszinó 10, Békésmegyei Ált. Takarékpénztár 25, id. Réthy Béla úr és neje 50, dr. Rell Lajosné 5. dr. Gálik Ilona 10, Békéscsabai Takarékpénztár-Egyesület 70, özv. Propper Gézáné 10, Kocziszky Mihály úr 23, Békéscsabai Ipartestület (Kovács Mihály elnök úr) 20 P. c) *Ösztöndíjadományok:* Egyetemes Evang. Díjosztó Bizottság 30 P, Békésmegyei Kereskedelmi Bank 50, Réthy-testvérek 50, N. N. úr természetrajzi jutalmakra 20, N. N. úr 20, Lipták János építész úr 20, Békéscsabai ügyvédek 35 P. d) *Egyéb adományok:* Az Egyetemes Egyház Kirner Gusztáv r. tanár fizetéskiegészítésére 310.20, özv. Beliczey Rezsőné hagyatékából 16 P.

15. *Segélyek.* a) A nm. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úr a tanári fizetésekhez és korpótlékokhoz 94 százalékot (67.496.56 P). b) A békéscsabai ev egyház 50 q búzát szavazott meg. c) Békéscsaba r. t. város segélye 11,000 P.

Fogadják hálás köszönetünket mindazok, akik segélyek nyujtásával, alapítványaik kiegészítésével s adományaikkal segítettek bennünket magasztos céljaink elérésében.

IV.

Intézetünk kormányzása.

Iskolánk a bányai ág. h. ev. egyházkerülethez tartozik és dr. *Raffay* Sándor püspök úr egyházi főhatósága alatt áll. Fenntartója a békéscsabai ág. h. ev. egyház. — Ügyeit a kormányzó-bizottság intézi, amelynek elnöke s egyúttal intézetünk felügyelője dr. *Sailer* Vilmos úr; előadó és gondnok dr. *Rell* Lajos, jegyző *Balás* Ádám, pénztáros *Kilczer* Gyula, ügyész dr. *Láng* Frigyes.

A bizottság tagjai: 1. *hivataluknál* fogva: dr. Szeberényi Lajos Zs. esperes, Jakabfi György, Knyihár Károly, dr. Szeberényi Gusztáv, Linder László lelkészek, Korosy László egyházi felügyelő, Botyánszky György másodfelügyelő, dr. Rell Lajos igazgató, Kilczer Gyula pénztáros, Laurovics Ferenc eforus, dr. Láng Frigyes ügyész; 2. *választás* útján: a) *az egyház részéről:* Ádám Gusztáv műszaki tanácsos, Bakos Mátyás földbirtokos, Bányai András építész, Bohus M. György földbirtokos, Kocziszky Mihály földbirtokos, Kovács Mihály gőzmalomtulajdonos, Omazta Gyula kir. közjegyző, Pfeiffer István ny. gazd. egyes. titkár, Réthy Béla gyógyszerész, takarékpénztári elnökigazgató, Such Albert ny. takarékp. igazgató, Uhrin Károly el. és iparisk. igazgató; b) *Békéscsaba r. t. város* részéről: Baukó András főmérnök, Horváth István városi tanácsos, dr. Medovarszky Mátyás főjegyző, helyettes polgármester; c) a *tanári* kar részéről: Babich Pál, Balás Ádám tanárok.

V.

Az intézet személyzete.

1. Tanári testület.

Sorszám	A tanár neve, minősége	Tanári éveinek száma	Tanított	Heti óraszám	Egyéb elfoglaltsága; megjegyzések
1	**Dr. Rell Lajos** igazgató	31	Magyar VIII. Latin VI. Filozófia VIII.	10	Gondnok, az önképzőkör s a cserkészcsapat szerv. test. elnöke
2	**Achim Károly** r. testn. tanár	33	Torna I—VIII.	18	A tornaszertár őre, a sportkör elnöke
3	**Babich Pál** r. tanár	37	Latin II., VII. Német V.a, VI.	17	A VII. o. főnöke
4	**Balás Ádám** r. tanár	33	Latin V.a, V.b. Német II. Történelem IV.a, VIII.	18	Az V.a o. főnöke, a klassz. fil. szertár őre, a korm. biz. jegyzője
5	**Dr. Czinkotszky Jenő** r. tanár	15	Latin IV.a. Német I.b, IV.a, V.b, VII., VIII.	21	A IV.a o. főnöke, a tanári könyvtár őre, a német tanf. vezetője
6	**Erdős József** h. tanár	1	Német I.a, Természetrajz I.a, Matematika I b, IV.a, V.b, VIII.	19	A tanári értekezletek jegyzője
7	**Jéger József** r. tanár	36	Földrajz IV.a. Természetrajz IV.a, IV.b, V., VI.	18	A természetrajzi szertár őre
8	**Kilczer Gyula** r. tanár	12	Matematika I a, III., V.a, VII. Fizika VII.	20	A fizikai szertár őre, tandijkezelő és pénztáros
9	**Kirner Gusztáv** r. tanár	3	Vallástan I—VIII. Magyar I.b.	21	Hitszonok. Az Ifj. Gyámintézet és Luther Szövetség elnöke, cserkészparancsnok, az I.b o. főnöke
10	**Laurovics Ferenc** r. tanár	23	Történelem IV.a, V.a, V.b, VII. Földrajz I.a, Ib, IV.b.	19	Eforus
11	**Mazán László** r. tanár	4	Rajz I—VIII. Természetrajz I.b, II.	20	A II. o. főnöke, a rajzszertár őre
12	**Mockovcsák János** r. tanár	26	Magyar II.a Latin I.b, IV.b, VIII.	20	A VIII. o. főnöke, az ifj. könyvtár őre; tanitotta a görög ny. és a gyorsírást
13	**Pataki Sámuel** r. tanár	20	Matematika II.a, IV.b, VI. Fizika III., VIII.	18	A IV.b o. főnöke
14	**Saguly József** r tanár	21	Magyar I.a, IV.a, VI., VII. Latin I.a	20	Az I.a o. főnöke

Sorszám	A tanár neve, minősége	Tanári éveinek száma	Tanított	Heti óraszám	Egyéb elfoglaltsága ; megjegyzések
15	**Dr. Szeberényi Lajos** r. tanár	3	Angol V.a VI. Német IV.b Történelem VI. Földrajz II., III.	22	A VI. o. főnöke, a tört.-földr. szertár őre, az Ifj. Segítő Egyesület elnöke
16	**Székely Vilmos** r. tanár	28	Magyar III.a Latin III. Német III.	13	A III. o. főnöke
17	**Sztehlo Nándor** r. tanár	5	Magyar IV.b, V.a, V.b Angol V.b, VII., VIII.	21	Az V.b o. főnöke
18	**Vidovszky Kálmán** r. tanár	19			1927. jebruár 1. óta szabadságon
19	**Dr. Badics József** egészségtantanár	19	Egészségtan VII.	2	Iskolaorvos
20	**Povázsay László** énektanító	6	Énekelmélet, egyházi ének, karének, zene	7 3	Az énekkar vezetője, az ének- és zeneszertár őre

Nyugalmazott tanár : Zvarinyi Lajos, intézetünknek az 1899/1900—1924/25. isk. évben r. tanára. Nyugalomba vonult 1925. szeptember 1-én.

2. Hitoktatók :

1. *Borbás* Pál r. kat. s. lelkész, tanította a r. kat. vallástant az I.—VIII. o., heti 10 órában.

2. *Koppányi* Gyula ref. lelkész, tanította a ref. vallástant az I.—VIII., heti 8 órában.

3. Dr. *Silberfeld* Jakab izr. főrabbi, tanította az izr. vallástant az I.—VIII. o., heti 7 órában.

3. Pedellusok :

Valach János (1912. óta), Timkó Ferenc (1918. óta).

4. A tanári testület társadalmi elfoglaltsága.

Dr. *Rell* Lajos igazgató az Orsz. Ev. Tanáregyesület alelnöke, a Békésmegyei-Hódmezővásárhelyi Kör elnöke, a Magyar Nemzeti Szövetség Békéscsabai Csoportjának, a Békéscsabai Diákonissza-Egyesület elnöke, a Békéscsabai Nőegylet, az Ev. Nőegyesület, a Luther Szövetség társelnöke, az Aurora alelnöke, a Stefánia Szövetség titkára, a Szanatórium Egyesület alelnöke, a Kaszinó vál. tagja, Békéscsaba r. t. város képviselőtestületének, szinügyi bizottságának, isk. gondnokságának, a városi felső keresk. iskola felügyelőbizottságának, Levente-biz. tagja, a 184. sz. Csaba cserkészcsapat szerv. test. elnöke, a Békésmegyei Közm. biz .tagja, az Alföldkutató Bizottság tagja, stb. Előadást tartott az Ev. Nőegyesületben, az Aurorában. Cikkei több lapban jelentek meg; sajtó alá rendezi Békéscsaba néprajzát, a jelen értesítőben közli egyik tanulmányát.

Babich Pál a M. N. Szövetség, a Luther Szövetség vál. tagja.

Dr. *Cinkotszky* Jenő t. hadnagy.

Jéger József a Luther Szövetség, a múzeumi bizottság vál .tagja.

Kilczer Gyula a Békésmegyei-Hódmezővásárhelyi Tanári Kör ellenőre, az Aurora vál. tagja, a természettudom. és az Eötvös Loránd Mat. és Fiz. Társ. tagja; tanított a városi felső keresk. iskolában.

Kirner Gusztáv előadást tartott az Ev. Nőegyesületben és Leányegyesületben.

Laurovics Ferenc t. főhadnagy, az ezüst katonai érdemérem, a bronz kat. érdemérem, a Károly-csapatkereszt, a sebesülési érem tulajdonosa.

Mazán László a Szanatórium Egyesület titkára, az Aurora vál .tagja, a II. o. ezüst-, a bronz, a Károly-csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa.

Pataky Sámuel t. hadnagy.

Saguly József t. hadnagy, a Polgári Kör alelnöke, a MOVE orsz. elnöki tanácsának tagja, a MOVE Sportegyesület elnöke, a bronz és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa.

Székely Vilmos népf. százados.

VI.

A tanítás anyaga.

A lefolyt iskolai évben az I—V. osztályban teljesen, a VI.—VIII. osztályban részben a reálgimnáziumi tanterv szerint tanítottunk; az I—IV. osztályban tehát a mértant a számtan tanára vette át, a rajz külön 2 órát kapott; az V—VIII. soztályban a görög ny. és a görögpótló tárgyak helyét az angol nyelv és a rajz foglalta el. Egyházi főhatóságunk 747/1925. sz. leirata alapján az I. osztályban kötelező rendkívüli tárgyként tanítottuk a német nyelvet. A tanításban az állami Tantervet és Utasításokat követtük.

Az irásbeli dolgozatok tételei a magyar nyelvből és irodalomból a következők voltak:

V. a. o.: A haza és a magyarok néhány híres költeményben. Miért igazságtalan a trianoni béke? Önismeret. Csodálatos sugarak. (Karácsonyi elmélkedés). Milyen elvek szerint fogok élni felnőtt koromban? (Gondolatok). A fiatal és az öreg Toldi. (Párhuzam). A mai Magyarország magánélete. (Művelődéstörténeti rajz). Egy közérdekü irányú mű ismertetése. (Szabad tárgy).

V. b. o.: Petőfi és a haza. A cáfolás példái Deák Ferenc felirati beszédében. A háború és a trianoni béke következményei. Olvasás és ismeretszerzés. Gondolatok. Toldi estéje. (Ismertetés). Mit fog írni az utókor művelődöstörténete a trianoni Magyarország magánéletéről? Egy közérdekü irányú mű ismertetése. (Szabad tárgy).

VI. o. t.: Őszi hangulat. A lírai műfajokban megénekelt érzelmek. A magyar hét tanulságai. Körösparti részlet. A csodás elem a *Szigeti Veszedelemben.* Ágnes asszony bűnhődése. A helyszin rajza Vörösmarty *Szép Ilonka* c. költeményében. Néhány vonás Baltafy és Margit jelleméből. Szabad tárgy.

VII. o. t. Vakációm egy napja. Alföldi képek Gvadányi *Falusi Nótáriusában.* A magyar ipar pártolása. Zrinyi és Gyöngyösi. A magyar nemzet történelmi nagyjai. A rádió. Erkölcs és haszon. Kazinczy és a mai magyar nyelv. Szabad tárgy.

VIII. o. t.: Az érzetek jelentősége. — Eötvös József br. költészete eszméinek szolgálatában. Jósika Abafijának főbb jellemei. — A Magyar Hét. — Petőfi világnézete. Petőfi családi költészete. — A lélektani elem Arany balladáiban. A drámai elem Arany balladáiban. — Ankers. jelleme. — Tömegjelenetek az Ember Tragédiájában. — Gondolatok a Levél egy kibujdosott barátom után c. költemény olvasásakor.

Rendkívüli tárgyak:

1. *Egészségtan,* heti 2 órában. Fodor-Gerlóczy kézikönyve szerint. Tanár: dr. *Badics* József iskolaorvos. A tanításban résztvett az egész VII. osztály.

2. *Görög nyelv,* heti 2 órában. A görög nyelvi tanfolyamra beiratkozott összesen 10 tanuló. Az érdeklődés azonban mindinkább csökkent, illetőleg a tanulók egyéb irányu elfoglaltsága annyira fokozódott, hogy a tanfolyamot az iskolai év második felében meg kellett szüntetnünk. Résztvettek a tanfolyamon: Kraszkó János, Tószegi Mihály, Szolár István és Váczy Dezső VII., Bagyinka János, Friedmann Gyula, Holecz István, Katona Emil, Lamper József és Seben István VIII. o. tanulók. *Tanár: Mockovcsák* János.

3. *Német társalgási gyakorlatok,* heti 2 órában. A német élő nyelv állandó gyakorlása a jelentkezők előképzettségének megfelelően gyermekversek, adomák, mesék, az előrehaladottabbaknál ujságcikkek, szabadon választott tárgykörök (p. o. Der Garten, Lebensmittel, Getränke, Die fünf Sinne, Die Feiertage, Länder und Völker, Haustiere, Wilde Tiere, das Theater, das Kino, das Radio, der Automobilismus, das Heerwesen) alapján. A szókincs szisztematikus gyarapítása. Vezérfonalul szolgálnak Kemény: Német-magyar beszédgyakorlatai is. *Tanár: Dr. Czinkotszky* Jenő.

4. *Gyorsírás,* heti 2 órában. Beiratkozott a tanfolyamra 18 tanuló. Elvégezték a fogalmazási gyorsírás teljes anyagát és az irodai gyorsírás anyagának egy részét. Tankönyv: Dr. Katona Dávid: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve I. rész Fogalmazási gyorsírás. II. Irodai gyorsírás. A tanfolyamon résztvettek: Ailer László, Blahut Mihály, Gruber István, Jakabfi László, Lipták János, Schwartz Béla, Suhajda András, Szederkényi Jenő V. a), Gortkó Mihály, Kliment Z. János, Kohn Tibor, Kokavecz András, Lipták Pál, Lehoczky János V. b), Lukoviczky László, Patai Pál VII. és Lamper József VIII. o. tanulók. *Tanár: Mockovcsák* János.

5. *Szabadkézi rajz,* heti 4 órában. Ceruzarajz. Akvarelfestés, olajfestés, tollrajz. *Tanár: Mazán* László.

6. *Ének és zene.* Az I. osztályban énekelmélet s magyar dalok tanulása heti 1 ó. II—IV. o. egyházi ének heti 3 ó. II—VIII. műének heti 3 órában. *Tanár: Povázsay* László. Hegedü kezdőknek (3) és haladóknak (3) heti 4 órában. Tanárok: *Gutwill* Gyula, *Povázsay* László. *Zongorát* (1 kezdő, 9 haladó) *Pongrácz* Géza zenetanár iskolájában tanultak növendékeink.

VII.

A tanulók névsora.

(Rövidítések: ev.: ág. h. ev., ref.: református, rk.: római katolikus, un.: unitárius, gkat.: gör. katolikus, gkel.: görög keleti, izr.: izraelita, ism.: ismétlő.)

I. a) osztály.

Aradszky Pál ev., Balázs Balázs rk., Benedek Gyula rk., Biró János rk., Csokán Géza ref., Dén József ev., Farkas László izr., Fényes Imre ref., Frankó Vilmos rk., Giessing Rezső rk., Győri Béla ref., Hajdu Béla ev., Hoffmann Tibor izr., Hunyadkürti Lajos ev., Hunyadkürti Mihály ev., Karácsonyi Gyula ref., Kiszely András ev., Koszna Mihály rk., Kovcás Mihály ev., Laurinyecz Pál rk., Leelősy Albert ref., Lipták P. András ev., Liska Nándor ev., Matulay Sándor ev., Melis János ev., Moldován Ákos rk., Nánási Lajos ref., Orosz Sándor rk., Péterfy Gábor ev., Salát András ev., Strasser László izr., Szigethy Béla rk. ism., Szőke Antal rk., Szőke Ferenc rk., Szőke Mátyás rk., K. Varga István ref., Vágó Gyula izr., Véber József rk., Viczián György ev., Zahorán Pál ev.

Kimaradt: Bakacsy István rk., Zorn József rk.

Magántanuló: Képíró Ferenc ref., Szepessy Zoltán ev., Wesztfried László izr.

Összesen: 42 nyilvános, 3 magántanuló.

I. b) osztály.

Árvai Károly izr., Bakos István rk., Barna Lajos ref., Bodnár Endre ref. ism., Fekete Flórián rk., Filó Tibor ev., Gálik György ev., Gruber Endre izr., Héjja Ernő rk., Kaczkó György ev., Karátsony György rk., Kokavecz Pál ev., K. Kovács Gyula rk., Közce Lajos rk., Kulpin György izr., Laurincsek György ev., Laurinyecz György rk., Lengyel József rk., Martincsek László ev., Mistyurik György ev., Nagy Ádám rk., Péli József rk., Ponicsán Imre ev., Rapos Mihály rk., Reichardt Tibor rk. ism., Soós János ref., Suhajda Károly ev., Szovszki Ödön rk., Uhrin József rk., Uhrin László Gyula ev., Vajda Ferenc ref., Zana János ev., Zlehovszky György rk., Zsilinszky Gyula rk.

Kimaradt: Háger János rk., Melis István rk.

Összesen: 36 nyilvános tanuló.

II. osztály.

Bárdy Károly ev., Bohus Lajos ev., Braun László izr., Brózik Tibor ev., Borsos János gkat., Csillagi László izr., Dén János ev., Drienyovszky György ev., Durai László ev., Erdős Imre ref., Fazekas István ev., Fábián Ferenc rk., Frolyó Miklós rk., Gulácsy Péter rk., György Ervin izr., Gyerai János ev. ism.,

Hajas Lajos ev., Hirják István rk., Hrabovszky András ev., Jeszenszky Béla ev., Jójárt Imre rk., Kaisz Károly rk., Király József rk., Körmendy László rk., Kocziszky Mátyás ev., Kovács István ref., Králik Mátyás ev., Kristóffy Pál rk., Kvasz Mátyás ev., Lipták János ev., Makra István rk., Mári Sándor ev., Megyesy Jenő rk., Mengyán György ev., Offenwagner László rk., Semjéni Sándor ref., Silberfeld Andor izr., Szelner Tibor rk., Szikora Mihály ev., Szilvássy János ev., Szoó Tibor rk., Sztik Károly ev., Takács Imre rk., Toszeczki Pál ev., Ujhelyi József rk., Varga Lajos rk., Vincze György ev., Vintze Sándor ref., Zaszlavik József rk.

Magántanuló: Domsik András rk., Rosenberg Ármin izr., Szepessy Zoltán ev., Szigethy Gábor ref.

Összesen: 49 nyilvános, 4 magántanuló.

III. osztály.

Balogh Bálint rk., Balogh István ev., Fejes Antal rk., Feldman Ferenc izr., Fikker László rk., Fodor Károly rk., Frank Kálmán rk., Gellért Zsigmond rk., id. Griecs György ev., ifj. Griecs György ev., Gyöngyösi László rk., Holländer Sándor izr., Hursan Pál ev., Ilisz Árpád ref., Jakabfi Frigyes ev., Kirchner József ref., Kocziha János ev., Korniss László rk., Koszna Jenő rk., Kovács István ev., Kovács László izr., Kovács Loránd rk., Krnács Mihály ev., Küzdényi Béla rk., Laczó János ev., Láng Géza ev., Miklya András ev., Nagy Lajos rk., Nemes János ref., Pepó László ev., Péchy László ev., Pollák Kornél izr., Rácz János ref., Sallai Dénes ref., Sebők Lajos ref., Solkoly Jenő ref., Suhajda János ev., Szalai János rk., Szák János ev., Sztik Géza ev., Sztik Sándor ev., Tevan Pál izr., Tószeczki György ev., Turbucz Antal ref., gróf Üchtritz-Amade Antal rk., Varga András rk., Verseghy Ferenc rk., Weinberger Ferenc izr., Zahorán Ákos ev., Zahorán Vilmos rk.

Kimaradt: Dóra Antal rk., Králik Lajos ev., Péter Ferenc rk., Simonka Péter gkel.

Magántanulók: Kiss Pál rk., Szigethy Béla ref.

Összesen: 51 nyilvános, 2 magántanuló.

IV. a) osztály.

Árvai Vilmos izr., Balázsik János ev., Benke István ref., Benke János ref., Csendes Oszkár ev., Dobay Károly rk., Erdélyi László izr., Erdős Miklós ev., Göllei Mihály izr., Gally Loránd ev., Győri Attila ref., Hazafi György rk., Hoffmann László izr., K. Horváth Zoltán ev., Kanász György rk., Kéri László izr., Kocziha János ev., Koppányi Gyula ref., Laczó János ev., Leelőssy László ref., Linder András ev., Megyessy Ágoston rk., Mesterházy Szabolcs ev., Mézes Mihály ev., Mockovcsák Géza ev., Pipis Pál ev., Priskin Antal rk., Róth László izr., Szaszák

János ev., Szücs Tibor rk., Tószegi László ev., Varga Ádám ev., Veress Gyula rk., Zsilák U. János ev.

Kimaradt: Krauspe Rudolf ref., Velich Károly rk.

Magántanuló: Kiszely István rk., Supala János rk.

Összesen: 36 nyilvános, 2 magántanuló.

IV. b) osztály.

Ádám Lőrincz rk., Bagi Ádám rk., Balázs István rk., Bera Mihály rk., Bonomi Zoltán rk., Botyánszky András ev., Falta László ev., Harsányi Gábor ref., Hegedüs Gyula ref., Huczka Károly ref., Kliment Z. György ev., K. Kovács Andor rk., Kozéki Lajos rk., Kulcsár Endre izr., Laczó Novák János ev., Mareczky Ferenc ev., Martincsek Károly ev., Mihály József rk., Patai Pál ev., Petrován Artur rk., Pribojszky János ev., Rébék Gyula ref., Róka Béla rk., Spitz Miklós izr., Székely Károly rk., Tárca Aurél gkat., Tomanicska Lajos rk., Tóth Mihály rk., Tóth József ref., Uhrin László rk., Valach Dezső rk., Varga József ref., Varju Imre rk., Véró János rk., Vlcskó József ev.

Kimaradt: Mosonyi Kálmán ref., Fodor József rk.

Összesen: 37 nyilvános tanuló.

V. a) osztály.

Ailer László ev., Balogh Sándor ref., Benedek Pál rk., Bengery Károly rk., Berényi József rk., Blahut-Szudár Mihály ev., Botyánszki Mátyás ev., Bugyi Imre rk., Drienyovszki Mátyás ev., Filipinyi Sámuel ev., Gabnai János ev., Gruber István izr., Gulya Aladár ref., Györgypál Albert rk., Horváth Ákos rk., Horváth Győző ev., Jakabfi László ev., Kós Károly ref., Kulpin László izr., Laurovics Ferenc ev., Lipták János ev., Nagy Mátyás ref., Pintér Lajos rk., Schvartz Béla izr., Suhajda András ev., Szederkényi Jenő rk., Szöllősi Ferenc gkat., Téren János ev., Vajda Géza izr., Zahorán Tibor ev.

Kimaradt: Győri János ev.

Magántanuló: Bedő Árpád unit., Kalmár Antal rk., Köhler Ferenc rk., Szotyori Mihály rk., Török László rk.

Összesen: 31 nyilvános, 5 magántanuló.

V. b) osztály.

Annus János rk., Bauer István Emil rk., Benischrott József ev., Csatlós Balázs rk., Elekes Sándor ref., Fischer Imre rk., Füredi István ev., Gortkó Mihály ev., Gyebnár Pál ev., Hajdu Gyula ev., Hirják Károly rk., Hornyán András ev., Kanász Lajos rk., Képiró Sándor ref., Kliment Z. János ev., Kohn Tibor izr., Kokavecz András ev., Kovács Z. Pál ev., Lehoczki János ev., Lipták Pál ev., Matók Ferenc rk., Németh Béla ev., Pataj Mihály ev., Rosman József izr., Stern László izr., Szabó Mihály ref., Tomanicska István rk., Vantara Mihály ev., Zsilinszky László rk.

Kimaradt: Merza Lajos rk.

Összesen 30 nyilvános tanuló.

VI. osztály.

Bakucz Antal ev., Berke Andor rk., Boldog József rk., Boros János ev., Braun Péter ev., Brózik Gusztáv ev., Endrész József rk., Fehér László ev., Fényes Sándor ref., Gálik János ev., Gazsó István rk., Gulyás Ferenc rk., Gyüre Béla rk. ism., Hajas Sándor ev., Hammer József rk., Hanzó Mihály ev., Jakabfi György ev., Kliment Káiroly ev., Kliment Z. Mihály ev., Kolcza Tibor ref., Kovács Mihály ev., Kovács Sándor ev., Kovács Sándor ref., Kulcsár Tibor izr., Ladomérszky Tamás gkat., Láng Béla ev., Lerner Zoltán izr., Lánczy Lajos rk. ism., Liker Pál ev., Lipták János ev., Lovász Lukács rk., Malatyinszki András ev., Mekis Ádám ev., Mihály Gábor rk., Nagy Czirok Károly ref., Novák János ev., Ötvös László ref., Paróczay László rk., Paulinyi Károly ref., Péter Ferenc rk. ism., Pósa András rk., Szabó Péter ev., Tantó Zoltán ref., Topperczer László ev., Tószeczki Mihály ev., Trieber Kálmán ev., Tusják János ev., Ujlaki Kálmán ref., Urbán Endre ev., Vidó Árpád ref., Wagner József ev., Walter Sándor rk., Zahorán Zoltán ev., Zsilinszky István rk.

Kimaradt: Lamper Béla ev. ism.

Magántanuló: Bedő Árpád unit., Böck Tibor rk., Modes Ottó rk., Sipos Gábor izr., Széchenyi Ferenc rk., Teleki János rk., Vásárhelyi Gábor rk.

Összesen: 56 nyilvános, 7 magántanuló.

VII. osztály.

Artimovics László gkat. Asztalos Mihály ref., Bánó László rk., Bártfai József ev., ism., Bender Ferenc rk., Berthóty László rk., Budai Lajos ev., Csapó Endre ref., Forgács László rk., Gergely István rk., Groó Rezső ev., Kató Ferenc ref., Kertész Alajos rk., Kiss Lajos rk., Klein László izr., Kocziha Endre rk., Kocziha László rk., Kovács Elek ref., Kovács Pál ev., Kraszkó János ev., Láng Frigyes ev., Lukoviczky László ev., Mispál Rudolf ev., Münich József ev., Pataj Pál ev., Spitzer Tibor izr., Staszenka István rk., Such László ev., Szolár István ev., Szolár Sándor ev., Sztolár Gyula ev., Tokaji Oszkár ref., Tószegi Mihály ev., Uhrin Ádám rk., Valkovszky Mihály ev., Vas Ferenc izr., Váczy Dezső ev., Weisz Pál izr., Werner Tibor izr., Zsiros Pál ev.

Meghalt: Hrabovszky László ev.

Magántanulók: Mellinger György ref., Székely József rk.

Összesen: 41 nyilvános, 2 magántanuló.

VIII. osztály.

Bagyinka János ev., Barna Béla rk., Bonomi Károly rk., Buncsák József ev., Csokán Aladár ref., Démusz Tihamér rk., Déri Ottó ref., Domsitz László ev., Fehér József ev., Friedmann Gyula izr., Haider Ákos rk., Holecz István rk., Horváth

László ref., Kabdebó János rk., Karácsonyi Béla ev., Katona Emil ref., Kelemen László ref., Kunszt József rk., Ladomérszky György gkat., Lamper József ev., Láng Ferenc rk., Molnár Kálmán ev., Molnár László ev., Párti János ev., Pepó Emil ev., Perneczky Sándor rk., Pláger László izr., Rusz József izr., Schmitt György rk., Seben István ev., Tomka Pál ev.

Magántanuló: Básthy Dezső ref., Falusi Imre ev., Félix Jenő ev.

Összesen: 31 nyilvános tanuló, 3 magántanuló.

VIII.

Érettségi vizsgálatok.

Az írásbeli érettségi vizsgálat f. évi május hó 16., 17., 18. napjain folyt le. A bányakerületi Püspök úr a következő tételeket tűzte ki:

1. A magyar nyelvből és irodalomból: Nemzeti megujhodásaink és irodalmunk. 2. A latin nyelvből és irodalombó: P. Vrglilii Maronis Aeneidos lib. XI. 182—209. 3. A matematikából: a) Algebra: Két egyenes országút derékszöget alkot. Az egyiken a találkozási ponttól 90 km-re egy kerékpáros indul óránkint 25 km-s sebességgel, a másikon 40 km-re másik kerékpáros 20 km-s sebességgel. Menynyivel induljon később az utóbbi, hogy a metszéspontnál találkozhassanak? Találkozás után mikor lesznek egymástól 75 km. távolságra? b) Geometria: Hány egész darab 3 mm. átmérőjű sörétszem önthető 10 cm. átmérőjű ólomgömbből? Mekkora a maradék golyócska sugara?

Vizsgálatra jelentkezett 31 nyilvános, 3 magán- és 2 ismétlő vizsgálatot tevő, összesen 36 tanuló; az írásbelin visszalépett 1, az írásbeli alapján szóbeli vizsgálatot tett 35 tanuló.

A szóbeli vizsgálatokat június hó 14—19. napjain tartottuk *Kovács* Andor főesperes úr elnöklete alatt, dr. *Szelényi* Ödön egyetemi m.-tanár, kormányképviselő úr jelenlétében. Kormányzó-bizottságunk képviselői dr. *Medovarszky* Mátyás és *Pfeiffer* István urak voltak.

Az érettségi vizsgálat eredménye a következő: *jelesen* érettek: Domsitz László (praematurus), Déri Ottó, Haider Ákos, Seben István, Tomka Pál, összesen 5; *jól* érettek: Bagyinka János, Barna Béla, Horváth László, Katona Emil, Láng Ferenc, Perneczky Sándor, Schmitt György, összesen 7; *érettek:* Bonomi Károly, Buncsák József, Csokán Aladár, Démusz Tihamér, Fehér József, Friedmann Gyula, Holecz István, Kabdebó János, Kelemen László,

Kunszt József, Molnár Kálmán, Párti János, Pepó Emil, Rusz József, — Falusi Imre, Mátyás Béla, Raduch György, Weisz Andor, összesen 18.

Az éretteknek nyilvánított tanulók a következő pályákra készülnek: theologiai 4, jogi 5, orvosi 4, tanári 4, gyógyszerészi 3, építészmérnöki 1, gépészmérnöki 1, katonai 4, tanítói 1, köztisztviselői 1, kereskedelmi 2.

IX.

A tanulók statisztikája.

1. *A tanulók száma.* Felvétetett 444 nyilvános, 27 fiumagántanuló, összesen 471; vizsgálatot tett 426 nyilv., 28 magántanuló, összesen 454 (14 nyilvános és 9 magántanulóval több, mint az előző évben).

A vizsgálatot tett tanulók száma osztályok szerint:

	I.a	I.b	II.	III.	IV.a	IV.b	V.a	V.b	VI.	VII.	VIII.	Össz.
Nyilv.	40	34	49	50	34	35	30	29	55	39	31	426
Magánt.	3	—	4	2	2	—	5	—	7	2	3	28
Összesen	43	34	53	52	36	35	35	29	62	41	34	454

2. *Illetőségük.* Csonkamagyarországi: 437 (96.3%), román uralom alatt levő elszakított területről való 17 (3.7%), békéscsabai 268 (61.3%), békésmegyei 89 (20.4%), más megyebeli 80 (18.3%), mégpedig: Arad 7, Bács-Bodrog 1, Békés 357, Bihar 11, Csanád 44, Fejér 1, Hajdu 1, Hont 1, JNK-Szolnok 1, Pest 2, Budapest 1, Szeged 9.

3. *Vallásuk.* Ág. h. ev. 191, ref. 66, r. kat. 144, g. kat. 6, unitárius 2, izr. 45.

4. *Anyanyelvük.* Magyar 426 (93.8%), német 4 (0.9%), tót 24 (5.3%).

5. *Nyelvismeretük.* Csak magyarul beszél 314 (73.7%), más nyelven is 112 (26.3%), németül 23, angolul 3, franciául 1, olaszul 1, tótul 80, oláhul 4, horvátul-szerbül 2.

6. *Szüleik foglalkozása.* Nagybirt. 3. középbirt. 10, kisbirt. 65, kisbirtokos napszámos 12, egyéb őstermelő 3, gazd. tisztv. 7, gazd. cseléd 1, földmívesmunkás 1, gazdasággal foglalkozó szülők száma 102 (22.5%); nagyiparos 3. kisipa-65, ipari tisztviselő 1, egyéb ipari segédszemély 5, ipari napszámos 3, iparral foglalkozók szülők száma 77 (17.0%); nagykereskedő 6, kiskereskedő 38, keresk. vagy közlek. tisztviselő 25, keresk. vagy közlek. segédszemély 46, keresk. vagy közlek .munkás 1, keresk. vagy közlek. foglalkozó szülők száma 116 (25.5%); köztisztviselő 26, pap, tanár, tanító 44, másféle értelmiség 29, értelmiségi 99 (21.8%); közhiva-

talban alkalm. altiszt, szolga 2 (0.4%), katonatiszt 2 (0.4%), katona- és csendőraltiszt 8 (1.7%), különböző foglalk. ágakban dolgozó napszámos 0, tőkés 1 (0.2%), nyugdíjas tisztviselő 19, nyugdíjas altiszt 10, össz. nyugdíjas 29 (6.3%), magánzó 17 (3.7%), egyéb 1 (0.2%).

7. *Magaviseletük.* Példás 317 (74.4%), jó 100 (23.5%), szabályszerű 9 (2.1%).

8. *Előmenetelük.* Jeles 43 (9.5%), jó 80 (17.6%), elégséges 202 (44.5%), összes haladó 325 (71.5%), egy tárgyból elégtelen 55 (12.1%), kettőből 50 (11.0%), többől 24 (5.3%), a bukottak száma 129 (28.4%).

9. *Mulasztások.* Egy órát sem mulasztott 50 tanuló (11.7 %), csak igazoltan 361 (a mulasztók 96.0%), igazolt óraszám 16.810, egy tanulóra 39.4 óra esik; igazolatlan óramulasztás 57, egy tanulóra 0.1 óra jut. Könnyű betegségi eset 1079 (egy tanulóra 2.5 eset), súlyos 44, fertőző (járványos) 74.

10. *Egyéb adatok.* Ismétlő 10 (a tanulók 2.2%); görögpótlót tanult 0, görögöt 9, egészségtant 40, német társ. 15, egészségtant 40, gyorsírást 18, szabadkézi rajzot 30, éneket (az I. és II.-ban kötelező, tehát ezeken kívül) 57, hegedüt 6, vívást 45.

11. *Az érettségi vizsgálat eredménye.* Jeles 5 (14.3%), jó 7 (20.0%), elégséges 10 (51.4%), összesen érett 30 (85.7 %), javítóra utasítva 5 (14.3%).

X.

Intézmények.

I. *Könyvtárak.* 1. *Tanári könyvtár.* A) Folyóiratok: a) *Előfizetés útján:* Állattani közlem., Botanikai közlem., Egyet. Phil. Közlöny, Evang. Lapja, Földrajzi közlem., Magyar Chemiai Folyóirat, Magyar Nyelvőr, Magyar Paedagogia, Magyar Szemle, Math. és Physikai Lapok, Nyelvtud. közlem., Orsz. Középisk. Tanáregyesületi közl., Protestáns Szemle, Századok, Természet tud. Közlöny, Zeihschrift f. d. phys. u. chem. Unterricht. b) *Ajándék útján:* Az Erő, Budapesti Szemle, Hadtört. közlem., Hegyen Épített Város, Irodalomtörténet, Muzsika, Miskolczi Jogászegylet, Napkelet, Prot. Tanügyi Szemle, Turistaság és Alpinizmus. — A folyóiratok tanári könyvtárunk XII. M. osztályát alkotják. Előfizetésre fordított összeg: 208.87 P. Állomány 96 folyóirat 1204 kötetben.

B) Könyvtár. a) *Vétel útján:* Simonides: Világ vallásai, Silberfeld: Harsonazengés I., Balassa Minden Munkái, Korniss: Mozaikok, Babits: Versek, Katona: Árnyékrajzolatok,

Bodor: Nyitott Könyv, Zilahy: Két fogoly, Komáromy: Régi szerető, Horger: Általános fonetika, Várkonyi: Modern magyar irodalom, Komáromy: Régi ház, Kosztolányi: Alakok, Rédei: Latin érettségi szöveggyüjtemény, Vayer: Latin stilisztika, Dickens: Kis Dorrit, Dumas összes műveiből I—VI. kt., Tolsztoj összes műveiből I—VI. kt., H. G. Wells művei XIV. kt., Matolcsy: Természetérzés fejlődése, Remarque: Nyugaton a helyzet változatlan, Soergel: Dichtung und Dichter der Zeit, Aronstein: Englische Stilisztik, Aronstein: Methodik des neusprachlichen Unterrichte, Kir. Magyar Egy. Nyomda története, Veszprémy: Váczy, Ford: Életem, Ford: Ma és holnap, Machalek: A 101. gyalogezred tört., Csokán: Rovások, Polónyi: Magyar királykérdés, Carta del Lavoro, Ossendowski: Sivatag népe, Kittenberger: Vadászúton, Knaur: Weltatlas, Kálmán: Miaka Ile, Francé: Az örök erdő, Punnet: Átöröklés, Pogány: Kisérleti fizika, Szathmáry: Magyar alkemisták, Kürschák: Matem. versénytételek, Imre: Neveléstan, Imre: Magyar nevelés, Rácz: Roussean élete, Barthos-Csetri: Középisk. Tan. Névk., Nagy: Taine, Bartók: Böhm K., Meumann: Esztetika rendszere, Testnevelési utasítás. b) *Ajándék útján:* A VKM. úr ajándéka: A Napkelet Lexikona, Domanovszky: Ujabb szempontok, Kruttschmitt: Fotometria, Tass: Magyar csillagászat, Főv. Paed. Könyvt. Évk., Testnevelési utasítás, Tantó József úr ajándéka: Békésvm. iskolán kívüli Biz. Évkönyve.

A tanári könyvtár gyarapodása 1928. június 1.-től 1929. május 31.-ig:

a) vétel útján:	66 mű	79 kötet	513'14 P értékben
b) ajándék útján:	8 mű	21 kötet	58'— P értékben
összesen:	74 mű	100 kötet	571'14 P értékben

Bekötésre és arany címnyomásra fordított összeg 124.11 pengő.

A könyvtár állománya 1929. május 31.-én: 3949 mű, 6516 kötet, 13.174.67 pengő értékben. A könyvtár őre: dr. *Czinkotszky* Jenő.

2. *Ifjusági könyvtár.* Gyarapodás: a) Ajándék: 23 mű 24 kötetben, b) vétel: 28 mű 52 kötetben. Könyvek vásárlására 318.98 P-t, bekötésére 19.44 P-t, üzemi költségre 18.56 pengőt fordítottunk. Könyvet ajándékoztak: a DMKE, Kilczer Gyula reálgimn. tanár, Lipták J. András I. a), Jójárt Imre, Szilvássy János II., Gruber István A. a), Láng Ferenc VIII. o. tanulók és N. N. Őre: *Mockovcsák* János.

II. *Szertárak.* 1. *Természetrajzi szertár.* Állománya: Állattani gyüjtemény 6295, növénytani 1710, ásványkőzettani, őslénytani 2278, vegyesek 1682, falitáblák 86. A szertár gyarapodása vétel útján: 108 db.-ból álló rovargyüjtemény 50.70

P, üvegszekrényke 3.10, 6 db. kristályminta 123 P értékben. Ajándék útján: dr. Medovarszky Mátyás 1 db. bauxit, Vintze Sándor II. o. tanulótól 1 db. kitömött vöcsök. Őre: *Jéger* József.

2. *Vegytani szertár.* A szertár szaporodása: Bunsen-égő és kaucsukcső 13.79 P értékben. Őre: *Jéger* József.

3. *Természettani szertár.* Gyarapodás: Cseppfolyós gáz (Blau-gáz) telep felállítása és gázvezeték szerelése a természettani és természetrajzi előkészítőbe és előadó-terembe, szerszámtábla, Gauss-asztal, Bunsen-állványok, Galilei-lejtő, ajaksíp, szögtükör, Kundt-cső, gázlángmanometer; pótlások, anyagok. Gáztelep 939.98 P, eszközök 678.87 P, pótlás, javítás 126.80 P, anyagok 303.95 P, összesen 2049.60 P értékben. Állomány: 379 készülék és szerszám 10734.31 P értékben. Őre: *Kilczer* Gyula.

4. *Történelem-földrajzi szertár.* Állománya nem változott. Őre: *Szeberényi* Lajos dr.

5. *Klasszika-filologiai könyvtár és szertár.* Gyarapodás: Vayer: Latin stilisztika I. r.; *Rédei:* Latin érettségi szöveggyüjtemény 2 pl., 10 db. kép; összes kiadás 62.08 P. Őre: *Balás* Ádám.

6. *Rajzszertár.* Gyarapodás: A Magyar Művészet című folyóirat, 72 P értékben (2 évi előfizetés). Őre: *Mazán* László.

7. *Tornaszertár.* Szaporodás vétel útján: 2 db. hitel. gerely, 2 db. gerelynyél, 5 db. stafétabot, 5 db. ugróléc, 15 db. jelző szeg 33 P értékben; továbbá mászókötelek és ugró szőnyegek javítása, asztalfiókzár kulccsal, svédlétra fok és vaskorlát javítás 21 P; összesen 54 P értékben. Őre: *Áchim* Károly.

8. *Ének- és zeneszertár.* Gyarapodás: 2 db. kotta 4.51 P értékben. Őre: *Povázsay* László.

III. *Alumneum.* Hálás köszönettel emlékezünk meg e helyen azokról, akik nemeslelkü adományaikkal lehetővé tették, hogy 56 tanulónak havi 20 P-ért egészséges és izletes ebédet és vacsorát nyújthattunk, sőt 6 szegénysorsú jó tanulót összesen 378.50 P díjkedvezményben is részesíthettünk.

Adományokat küldöttek: Bcs. Takarékp.-Egyesület 250 P, Apolló mozgó 200, B.-csaba r. t. város, Békésmegyei Általános Takarékp., Magyar-Olasz Bank 100—100 P, gróf Wenckheim József 160 kg. liszt, Beliczey Géza, B.-csabai Leszámitoló Bank, Kereskedelmi Bank 50—50 P, Omazta Gyula 50 kg. liszt, 5 kg. zsír és 10 P, Grigolin János fiai 40 P, Stern és Steinberger 350 kg. burgonya, Rosenthal-gőzmalom 85 kg. kenyérliszt, Láng László, id. Réthy Béla 30-30 P, Csabai Gőztéglagyár, Körösvidék 25—25 P, Hrabovszky Pál 40 kg. vöröshagyma és 5 kg. zsír, dr. Holländer Lipót,

Hubertus 20—20 P, ifj. Kocziszky Mátyás 50 kg. nullásliszt, Blayer Ferenc 80 kg. búza, Flamm-malom 25 kg. árpagyöngy és 25 kg. köleskása, Róna Gusztáv 1 db. zománcos edény, Pláger Mór 10 l. mák, Kővári és Szellner 15 kg. rizs, Bartoss Ferenc, Debreczeny Károly, Giessing Rezső, dr. Kaufmann György Szeged, Képíró-malom Sarkad, Kulpin Jakab, dr. Linder Károly, dr. Molnár Lajos Csorvás, dr. Révész Sándor, ifj. Réthy Béla, Réthy István, Vidovszky Károly, Werner Ede 10—10 P, Kovács Sz. Márton 2 kg. szalonna és 40 kg. káposzta, Kohn Kálmán 10 kg. buzadara és 5 kg. nullásliszt, Babich Pál, Balás Ádám, B.-csabai Földbirt. Gabonakeresk., Ev. Egyházi könyvkeresk., dr. Gally Károly, dr. Jeszenszky Pál, Kovács-malom, Kulcsár Izidor, Lőrinczy László, Lőwy Albert 5—5 P, Kliment Z. András 5 l. mák, Linder László, Tarr Gyula 4—4 P, dr. Szamek Oszkár, dr. Szilvássy Béláné Sarkad 3—3 P, Fikker János, dr. Gyöngyösi János, Képíró Imre Sarkad, dr. Kulcsár Sándor 2—2 P, Bányai, N. N. 1—1 P. Összesen 1595.10 P értékben.

Efonus: *Laurovics* Ferenc tanár, gazdasszony: özv. *Oszadszky* Károlyné.

XI.

Egyesületek.

1. *Ifjusági Gyámintézet.* Tagjai szorgalmasan gyüjtöttek adományokat a szegény gyermekek karácsonyára s az egyesület vagyonát is gyarapították. Az Egyetemes Evang. Gyámintézetnek 1928. október 20.-án Békéscsabán tartott közgyűlése alkalmával a Gyámintézetnek 50 P-t adományozott s azonkívül évi hozzájárulás címén 40 P-t küldött. A szekszárdi ev. templom részére az Evang. Nőegyesülettel és Leányegyesülettel együtt urvacsorai adényeket adományozott. Az egyesület vagyona 320 P. Elnöke: *Kirner* Gusztáv.

2. *Ifjusági Luther-Szövetség.* A vallásos nevelés fontos érdekeit szolgálta. Tagjai többször összegyűltek, külön az alsóbb, külön a felsőbb osztályos növendékek. A következő kérdésekkel foglalkoztak: az alsó oszt. csoportja Luther életével; a felsőbb oszt. Franklinnal és Szigethy Luther lelke című művével. 1929. március 17.-én vallásos délutánt rendezett a Szövetség szépszámu közönség jelenlétében. Felolvasott *Bagyinka* János VIII. o. t. Jézus János evangéliumában címen, Pepó Emil VIII., Kovács Pál VII. szavaltak, Domsitz László, Déri Ottó és Kelemen László VIII. o. t. Triót adtak elő, Zsiros Pál VII. hegedült Gutwill Gyula zenetanár zongorakísérete mellett. Hogy volt ev. növendéke-

inket magunkhoz kapcsolhassuk, számukra megalakítottuk az isk. év folyamán a Szövetség alosztályát. A kitűzött pályatétel díját Bagyinka János VIII. o. t. nyerte el Jézus János evangéliumában c. művével, a versenyszavalaton Pepó Emil VIII. és Kovács Pál VII. részesültek díjazásban. A Szövetség tagjai közül 40-en járatták az *Erő* c. ifjusági lapot, 10-en az *Ifju Éveket.* A Szövetség élén az *igazgató* és *Kirner* Gusztáv vallástanár áll.

3. *Ifjusági Segitő-Egyesület.* A Segitő-Egyesület működését ez évben is a megszokott keretek között folytatta s némi nehézséget csak az új tankönyvek vásárlása okozott. Ezeknek beszerzésére 376.23 P-t fordított az Egyesület. Ez az aránylag nem nagy összeg azonban csak a legszükségesebb könyvek megvételére volt elegendő. Emiatt igen sok esetben nem birtunk adni könyvet oly szegénysorsú tanulóknak sem, akik azt valóban megérdemelték volna. A nehéz gazdasági viszonyok miatt az adakozás alatta maradt a tavalyinak. Könyveket tehát ezentúl is csak előre bejelentett kérelemre a valóban szegénysorsú és jó magaviseletü tanulóknak adunk.

Az elmult iskolaév folyamán 218 tanulónak 1114 könyvet adtunk ki használatra 2780 P értékben; kiosztottunk azonkívül 100 db. füzetet 21 P értékben. Beiratási díj címén 20 P-t fizettünk két tanulóért, egy tanuló helyett pedig a nyugdijjárulékot fizettük ki, 12 P-t. A Békéscsabai Takarékpénztár nemeslelkű adományából 2 tanulónak ruhát, 6 tanulónak cipőt adhattunk karácsonyra 160 P értékben. Id. Réthy Béla úr 30 P-vel, a beiratás alkalmával többen kisebb-nagyobb adományaikkal támogatták Egyesületünket. A nemes adományokért e helyen is hálás köszönetet mondunk az adakozóknak s kérjük további szives pártfogásukat. Az egyesület vezetője: *Szeberényi* Lajos dr.

4. *Gyóni Géza-önképzőkör.* Az idén töltötte be fennállásának 30.-ik évét. Tagjainak száma: 64 működő, 14 hallgató, összesen 78. A kör tagjai közül számosan buzgó működést fejtettek ki. *Horváth* László VIII. o. t. a rádióról tartott előadássorozatot (5 előadás), Schmitt György a gáztámadásról és az ellene való védekezésről tartott előadást. A kör *Bihari* emlékére külön délutánt szentelt, amelyen Haider Ákos olvasott föl a kiváló magyar muzsikusról. A VIII. osztály zenekara vonzóvá tette úgyszólván a Kör minden ülését. A március 15.-i pályázaton Domsitz László VIII. nyerte el a kitűzött pályadíjat, *Déri* Ottó VIII. és *Kovács* Pál dícséretet kapott. Ugyanez alkalommal Seben István és Katona Emil VIII. o. t. nyerték el a versenyszavalat díját. Szorgalmasan dolgoztak: Domsitz László, Déri Ottó, Haider Ákos, Kovács Pál. A kör elnöke: dr. *Rell* Lajos igazgató; tisztviselői: Domsitz László VIII. titkár, Déri Ottó

VIII., Kovács Pál VII. jegyzők, Kertész Alajos VII. pénztáros, Haider Ákos VIII. ellenőr, Katona Emil VIII. levéltáros, Molnár László VIII., Csapó Endre VII., Boros János és Jakabfi Frigyes VI. o. t. laptárosok.

5. *Cserkészet.* Cserkészcsapatunk címe: 184. számu Csaba-cserkészcsapat. Parancsnoka: *Mazán* László tanár az iskolai év elején lemondott tisztéről s a csapat vezetését a tanári kar megbizásából *Kirner* Gusztáv kartárs vette át s az elődökhöz méltó buzgósággal vezette ügyeit. A régi cserkészek közül 27 volt a csapat kötelékében s 12 ujonc tett fogadalmat. A csapat 4 őrsből állott s ezek 2 rajra oszlottak; az egyiket Bagyinka János VIII., majd Láng Béla VI., a másikat Kovács Pál VII. o. t. rajvezető vezette. Lelkiismeretes cserkészmunkájukkal mindhárman nagy segítségére voltak a parancsnoknak s elősegítették az egészséges cserkészélet kifejlődését. Az őrsök 140 összejövetelt tartottak, ezenkívül volt több raj- és hetenkint csapatösszejövetel. Az őrsi összejöveteleken a készülés, tanulás mellett nemes verseny folyt. A csapatösszejöveteleket előadások, viták, szavalatok, zene- és énekszámok tették változatosakká és kedvesekké. Volt több félnapos kirándulás.

Május 29.-én délután 6 órakor folyt le a többi békéscsabai cserkészcsapatokkal együtt rendezett *fogadalom-tétel,* amelyen a helyi bizottság nevében dr. *Rell* Lajos igazgató, a h. b. alelnöke mondotta az avató beszédet s az ujoncok az egyes csapatparancsnokok kezébe tették le a fogadalmat. Június 9.-én a vésztői erdőben a csabai cserkészek juniálist rendeztek, amelyben csapatunk is részt vett. Cserkészeink az iskolai év folyamán több alkalommal ügyesen segédkeztek iskolai ünnepeinken s a társadalmi egyesületek ünnepein, előadásain.

A mult év júliusában *Kemence* hontmegyei község mellett, a *Börzsönyi-hegységben* 3 hétig táboroztak Mazán László tanár gondos parancsnoksága alatt. A táborozás pompásan sikerült s ebben nagy része volt a vidék lakossága magyaros vendéglátásának, szeretetének. Ez év júliusában *Kőszeg* határában táborozik a csapat 20 tagja.

6. *Sportkör.* A folyó iskolai évre szept. hó 17.-én alakult meg az Ifjusági Sportkör *Achim* Károly tanárelnök vezetése mellett. Az őszi és tavaszi évadban a Csabai Atl. Klub sporttelepén, míg a téli hónapokban a tornateremben voltak tréning-, illetőleg gyakorló órák. A szokásos őszi évadzáró házi atlétikai versenyt okt. 27.-én tartottuk a következő eredménnyel:

100 m. síkfutás: (8 ind.) 1. Kertész Alajos VII. (12.1 mp.) 2. Haider Ákos VIII. 3. Trieber Kálmán VI. 4. Csapó Endre VII. *Súlylökés:* (8 ind.) 1. Csapó Endre VII. 9.30 m. 2. Kunszt József VIII. 9.01 m. 3. Ladomérszky György VIII.

8.80 m. 4. Pósa András VI. 8.50 m. *Magasugrás:* (8 ind.) 1. Brózik Gusztáv VI. 1.55 m. 2. Gyebnár Pál V. 1.50 m. 3. Valkovszky Mihály VII. 1.50 m. 4. Haider Ákos VIII. 1.45 m. *800 m. síkfutás:* (11 ind.) 1. Kovács Pál VII. 2 p. 24.1 mp. 2. Such László VII. 3. Seben István VIII. 4. Molnár Kálmán VIII. *Gerelyvetés:* (8 ind.) 1. Haider Ákos VIII. 40.50 m. 2. Csapó Endre VII. 39.32 m. 3. Münnich József VII. 33.80 m. 4. Weisz Pál VII. 33.25 m. *1500 m. síkfutás:* 1. Asztalos Mihály VII. 5 p. 5 mp. 2. Malatyinszky András VI. 3. Kabdebó János VIII. 4. Uhrin Ádám VII. *Távolugrás:* (11 ind.) 1. Haider Ákos VIII. 5.32 m. 2. Kertész Alajos VII. 5.25 m. 3. Déri Ottó VIII. 5.20 m. 4. Molnár Kálmán VIII. 5.17 m. *Doszkoszdobás:* (10 ind.) 1. Münnich József VII. 28.10 m. 2. Lovász Lukács VI. 27.30 m. 3. Csapó Endre VII. 26.45 m. 4. Mekis Ádám VI. 24.80 m. *4x100 m. staf. futás:* 1. a VII. oszt. (Csapó E., Forgács L., Kertész A., Kovács P.) 50 mp. 2. a VIII. oszt. (Déri O., Haider Á., Kabdebó J., Molnár K.) 3. a VI. oszt. (Lipták J., Lovász L., Trieber K., Walter S.) 4. az V. oszt. (Berényi J., Csatlós B., Bengeri K., Horváth Á.) Pontversenyben 1. a VII. oszt. 69, 2. a VIII. oszt. 44, 3. a VI. oszt. 25 és 4. az V. oszt. 6 ponttal.

Május hó 26.-án résztvettük a hősök emlékére rendezett kegyeleti stafétában. A 10x288 m. távolságra futottak: Kertész A. VII., Asztalos M. VII., Such L. VII., Trieber K. VI., Lipták J. VI., Lovász L. VI., Malatyinszky A. VI., Uhrin Á. VII., Kabdebó J. VIII., Kovács P. VII.

Június hó 9.-én 24 tagu csapattal részt vettünk a békésvármegyei középiskolák versenyén Békésen, ahol is ötös csapatunk (Gazsó I. VI., Valkovszky M. VII., Kertész A. VII., Szolár I. VII., Weisz P. VII.) a nyujtón 2., a korláton 3. helyezést nyert, míg a 400 m. futásban Kovács Pál VII., a 800 és 1000 m. futásban Malatyinszky András VI. 3—3 helyezést nyertek.

Az 1928. június 23.-án a Csabai Atl. Klub házi úszóversenyén a következő eredménnyel szerepeltünk: *50 m. gyerm. mell ú.:* 1. Zahorán Zoltán VI. 43.2 mp. 2. Zahorán Tibor V. 47 mp. 3. Zsiros Pál VII. 50 mp. *50 m. ifjus. hát ú.:* 1. Pepó E. VIII. 47 mp. 3. Haider Á. VIII. *50 m. mell, kezdők:* 1. Pepó Emil VIII. 48.5 mp. 2. Zahorán Tibor V. 50 mp. 3. Mispál Rudolf VII. *50 m. gyerm. hát:* 2. Lipták János VI. 48 mp. *50 m. hát kezdők:* 1. Pepó Emil VIII. 49.4 mp. *50 m. gyerm. gyors:* 1. Horváth Ákos V. 41.2 mp. 2. Berényi József V. 46 mp. *50 m. ifj. mell ú.:* 1. Zahorán Zoltán VI. 43.4 mp. 2. Zahorán Tibor V. 48.6 mp. 3. Pepó Emil VIII. *3x50 m. gyerm. vegy. staf.:* 1. Zahorán Z. VI.—Horváth Á. V. 2 p. 18.6 mp. 2. Zahorán T. V.—Lipták J. VI. 2 p. 26 mp.

Az 1928. évi június 24.-i házi úszóversenyen Orosházán a következő eredménnyel szerepeltünk: *100 m. ifjus. mell ú.:*

1. Zahorán Z. VI. 1 p. 35 mp. 3. Zahorán T. V. *50 m. gyerm.* gyors ú.: 2. Horváth Á. V.

Az 1928. július 1.-én Orosházán rendezett meghivási versenyen az egri úszók részvétele mellett az alábbi eredményt értük el: *50 m. gyerm. mell ú.:* 1. Zahorán Z. VI. 42.2 mp. *50 m. gyerm. gyors ú.:* 1. Horváth Á. V. 39 mp.

Az 1928. július 8.-án Békéscsabán rendezett kerületközi úszóversenyen elért eredményeink: *50 m. gyerm. mell ú.*: 2. Mispál R. VII. 49.5 mp. 3. Kulpin L. V. 49.6 mp. *50 m. gyerm. gyors ú.:* 1. Horváth Á. V. 40.6 mp. 3. Berényi J. V. 44 mp. *3x50 m. gyerm. vegy. staf.:* 1. Mispál R. VII. Horváth Á. V. 2 p. 19.6 mp.

Az 1928. aug. 5-én megtartott *2200 m.-es csatorna-úszásban* a gyermek csoportban 1. volt Zahorán Z. VI. 3. Horváth Á. V. Az ifjus. csoportban 2. Pepó E. VIII.

A Székesfehérvárott 1928. aug. 14—15-én rendezett orsz. kongresszusi versenyen az *50 m. gyerm. mell úszásban* Zahorán Zoltán VI. 41.8 mp.-es idővel 2. helyezést ért el.

Az 1928. aug. 12.-én Békéscsabán megtartott MOVE Sportegyesület kerületi atlétikai versenyén az *ifj. távolugrásban* Haider Ákos VIII. 5.57 méterrel s ugyanő az *ifj. gerelyvetésben* 41.38 méterrel 2., illetőleg 3. helyezést nyert.

7. *Vivás.* Az elmult iskolai évben diákvívóink száma örvendetesen szaporodott: elérte a 44 főnyi létszámot, ideértve a 2 szegénysorsu ingyen tanítványt is. Egész éven át komoly munka folyt, amelynek meg is volt a kellő eredménye: a délkerületi tőrcsapat és egyéni bajnokságot a mi vívóink nyerték el. Résztvettünk a budapesti országos bajnokságban is, ahol azonban döntő eredményt elérnünk nem sikerült, mert anyagiak hiányában nem állott módunkban diákjainkat több pesti versenyen indítani s így hiányzott a kellő tréning és versenyrutin. Diákjaink tudása és finom munkája azonban így is kiérdemelte a vezetőség teljes elismerését. Még a mult évben mindössze csak 5 verseny vívónk volt, addig a f. évi június hó 13-án tartott évzáró ünnepen már 26 vívó küzdött az elsőségért, melyet azonban *Bánó* László VII. oszt. tanuló ismételten nyert meg, s így immár ötszörös bajnoka a tőrvívásnak. A nyolcas döntőnek további sorrendje: Vas, Rusz, Berthóty, Wagner, Filippinyi, Schwartz és Erdélyi. *Bánó* László VII. o. tanulónak a délkerületi bajnokságról szóló oklevelet a záróünnepen adta át az igazgató elismerő szavak kíséretében.

A jövő iskolai évben testileg arra alkalmas diákjaink kardban is kiképzést nyernek, s ez a vívólétszám emelkedését fogja magaután vonni. Mester: *Hein* György ny. százados, okl. vívómester.

8. *Ifjusági énekkar és zenekar.* Az énekkar *Povázsay*

László vezetése alatt a f. iskolai évben is szép sikerrel működött iskolai ünnepeinken; tagjainak száma 57. — A zenekar 8 tagból állott, mindnyájan a VIII. osztály növendékei voltak.

XII.

Tájékoztató a jövő iskolai évre.

I. *Beiratások.* 1. A tanulók július 1—3., továbbá szeptember hó 2., 3. napjain iratkozhatnak a reálgimnáziumban. A beiratkozó tanuló személyesen, szülője, gyámja, vagy ezek megbizottja kíséretében tartozik az igazgatónál jelentkezni, utolsó iskolai, továbbá születési és ujraoltási bizonyítványát bemutatni. 2. A reálgimnázium első osztályába csak oly növendékek vehetők fel, akik életük 9.-ik évét betöltötték, az elemi iskola IV. osztályának sikeres elvégzéséről szóló bizonyítványt (értesítő könyvecskét) mutatnak fel (felvételi vizsgálat nincs). 3. A gimn.-ból, reálból, vagy polgári iskolából átlépni kivánó tanuló a tanári kar engedélyével különbözeti vizsgálatot tesz. Az erre vonatkozó s az eddig végzett osztályokról szóló bizonyítványokkal felszerelt kérvények augusztus 15.-ig nyújtandók be az igazgatónál.

II. *Tandíj.* 1. Tandíj egész évre 80 pengő, vegyesdíj címén 43 pengő fizetendő. 2. Tandíjelengedésért csak szegény, példás magaviseletű, szorgalmas tanulók folyamodhatnak a gimnázium kormányzóbizottságához az iskolai év megnyitását követő héten; a folyamodványok az osztályfőnök útján az igazgatónál nyujtandók be. A tandíjfizetésre vonatkozólag minden tanuló nyomtatott értesítést kap a beiratkozáskor. A magán- és különbözeti vizsgálatok díjai alól fölmentésnek nincs helye.

III. *Alumneum.* A főgimnázium alumneumába felvesszük bármely növendékünket. A fizetendő havi díj 21 pengő. A díjak félévenként előre — kivételes esetekben havi részletekben fizetendők a pénztárnál. Alumneumi díj elengedésére csak néhány igen szegény, példás magaviseletű és jó előmenetelű tanuló tarthat igényt.

IV. *Javító-, pótló-, különbözeti és magánvizsgálatok.* Javító vizsgálatok augusztus 31.-én lesznek délelőtt 9 órától. Az egy tárgyból bukottak a tanári kar engedélyével, a két tárgyból bukottak közül csak azok jelentkezhetnek javítóra, akiknek egyházi főhatóságunk az engedélyt meg-

adta. A különbözeti és a magánvizsgálatok írásbeli részét szeptember 3.-án és 4.-én, szóbeli részét szeptember 5.-én 5.-én tartjuk. Az iskolai évet szeptember 5.-én délelőtt 9 órakor nyitjuk meg, a tanítást szeptember 6.-án délelőtt 8 órakor kezdjük.

V. *Javító- és pótló érettségi vizsgálat.* Irásbeli része szeptember hó 3., 4., 5. napjain, szóbeli része szeptember hó 8.-án.

Kérelem.

A Csabai Öregdiákok Szövetsége a világháborúban hősi halált halt tanulók emléktábláját el akarja készíttetni. Az igazgatóság azzal a kéréssel fordul tehát iskolánk barátaihoz, főként a szülőkhöz: tudósítsák a h. h. h. tanulókról, hogy a teljes névsort összeállíthassa. Az emléktáblára adományokat kér és hálás köszönettel fogad intézetünk.

TARTALOM:

Lap

I. *Dr. Rell Lajos: A műalkotás lélektanából* 3
II. *Intézetünk multja* 12
III. *Intézetünk az 1927–28. iskolai évben*
1. Az iskolai év lefolyása 14
2. Az iskolai év nevezetes eseményei 15
3. Veszteségeink 15
4. A tanári testület 16
5. Iskolai ünnepek 16
6. Hivatalos látogatások 17
7. Kiküldetések 17
8. Valláserkölcsi és fegyelmi állapot 18
9. Tanulmányi állapot. Kirándulások 19
10. Egészségi állapot 20
11. Testi nevelés 21
12. Tanulóink segélyezése. Tandijmentesség 21
13. Ösztöndíjazás 21
14. Alapítványok és adományok 22
15. Segélyek 23
IV. *Intézetünk kormányzása* 23
V. *Az intézet személyzete* 24
VI. *A tanítás anyaga, írásbeli dolgozatok, rendkivüli tárgyak* 27
VII. *A tanulók névsora* 29
VIII. *Érettségi vizsgálat* 33
IX. *A tanulók statisztikája* 34
X. *Intézmények: könyvtárak, szertárak, alumneum* . . . 35
XI. *Egyesületek* 38
XII. *Tájékoztató a jövő iskolai évről* 43